

RAZLIKE RAČUNOVODSTVENE DOBITI I POREZNE OSNOVICE TE UTJECAJ NA KVALITETU FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Stričević, Mirna

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:692806>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-02**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

Diplomski rad

**RAZLIKE RAČUNOVODSTVENE DOBITI I
POREZNE OSNOVICE
TE UTJECAJ NA KVALITETU FINANCIJSKIH
IZVJEŠTAJA**

Mentor:

doc. dr. sc. Slavko Šodan

Studentica:

Mirna Stričević

Split, kolovoz, 2018.

SADRŽAJ:

1.UVOD	4
1.1. Problem i predmet istraživanja	4
1.2. Istraživačke hipoteze.....	6
1.3. Ciljevi i metode istraživanja.....	8
1.4. Struktura diplomskog rada.....	9
2. REGULATORNI OKVIR FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ I ZAKON O POREZU NA DOBIT	11
2.1. Regulatorni okvir financijskog izvještavanja.....	11
2.1.1 Zakon o računovodstvu.....	12
2.1.2 Međunarodni standardi financijskog izvještavanja i računovodstveni standardi	14
2.1.3. Hrvatski standardi financijskog izvještavanja	15
2.2. Financijski izvještaji	22
2.2.1. Bilanca – izvještaj o financijskom položaju	23
2.2.2. Račun dobiti i gubitka – izvještaj o uspješnosti poslovanja	23
2.2.3. Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti	24
2.2.4. Izvještaj o novčanim tijekovima	25
2.2.5. Izvještaj o promjenama kapitala	27
2.2.6. Bilješke uz financijske izvještaje	28
3. KVALITETA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA.....	29
3.1. Važnost financijskih izvještaja	29
3.2. Agencijska teorija.....	31
3.2.1 Problem nepovoljnog izbora	32
3.2.2. Moralni hazard	33
3.3. Manipulacije u financijskim izvještajima.....	34
3.4. Kvaliteta dobiti	39
3.5. Prethodna istraživanja	40
4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE UTJECAJA RAZLIKE RAČUNOVODSTVENE DOBITI I POREZNE OSNOVICE NA KVALITETU FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA	42
4.1. Opis uzorka.....	42

4.2. Primijenjene statističke metode i izbor varijabli	43
4.3. Rezultati provedenih testiranja hipoteza	46
4.3.1. Rezultati deskriptivne statistike	46
4.3.2. Rezultati korelacijske i regresijske analize	50
5. ZAKLJUČAK	63
6. SAŽETAK	65
7. SUMMARY	66
LITERATURA	67
POPIS PRILOGA.....	70

1.UVOD

1.1. Problem i predmet istraživanja

Svako poduzeće teži održanju financijske ravnoteže, zadržavanju položaja na tržištu, pravnoj samostalnosti i uspješnosti poslovanja, međutim, glavni cilj svakog poduzeća je ostvarivanje što veće dobiti. Računom dobiti i gubitka kao jednim od temeljnih financijskih izvještaja poduzeća prikazuju svoju uspješnost poslovanja, tj. ostvarenu dobit ili gubitak, unutar određenog vremenskog razdoblja. Računovodstvena profesija danas zahtjeva visoku odgovornost prema kvalitetnom financijskom izvještavanju.¹

Računovodstvo, kao dio nekog poduzeća, danas nema samo funkciju bilježenja nastalih poslovnih događaja i sastavljanja financijskih izvještaja već je njegova uloga značajnija, s obzirom da su financijski izvještaji „ogledalo“ poslovanja poduzeća i time utječu na poslovne odluke. Financijski izvještaji prvenstveno moraju biti pouzdani, razumljivi, usklađeni sa računovodstvenim načelima i standardima, ali i istinito i fer prikazivati financijsku situaciju, uspješnost poslovanja poduzeća i sposobnost poduzeća u obavljanju gospodarske djelatnosti. Također, važnost izvještaja kao izvora informacija dolazi do izražaja spoznajom da su i zakonom gospodarski subjekti obvezani na sastavljanje istih. Međutim, zakonsku obvezu treba promatrati i s druge strane, u kontekstu zadovoljenja potreba i ostalih korisnika izvještaja jer su oni veza s korisnicima izvještaja. Brojni su korisnici izvještaja, međutim, vlasnici kapitala, potencijalni investitori, vjerovnici te kreditori imat će najznačajnije potrebe za informacijama unutar izvještaja. Informacije koje su vanjskim korisnicima važne mogu se ujediniti u informacije o sigurnosti te uspješnosti poslovanja poduzeća u obavljanju gospodarske djelatnosti. Analizom financijskih izvještaja njegovi korisnici dolaze do potrebnih informacija.²

Vlasnici kapitala ulažu svoja sredstva u poslovni pothvat prihvaćajući potencijalni rizik ulaganja i nepoznavajući okolnosti koje mogu utjecati na ostvarenje željenih rezultata. Ulaganjem sredstava imaju šansu sudjelovati u profitu poduzeća, ali bez prihvaćanja odgovornosti za poslovanje poduzeća. Sredstva stavljaju na raspolaganje menadžerima čiji je zadatak oplemenjivanje tih sredstava. S druge strane, menadžer ima šansu da bez ulaganja

¹ Ramljak, B., Pavić, M. (2016): Izazovi računovodstvene profesije u budućem razdoblju, Računovodstvo, revizija i porezi u praksi, Udruga računovođa i financijskih djelatnika Split, str. 1-11

² Žager, K.(2017): Analiza financijskih izvještaja: načela, postupci, slučajevi; treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb

svojih sredstava upravlja poduzećem. On ima zadatak usmjeriti dobivena sredstva tako da se njihovim korištenjem osiguraju najbolji rezultati uz maksimiziranje vlastitih prihoda te stjecanja statusa i drugih povlastica.³

Međutim, vodeći se pretpostavkom da će menadžeri ulagati onu razinu truda kojom će maksimizirati samo svoje prihode i korist, te da vlasnici kapitala nemaju informacije o ponašanju menadžera, čime su u direktnoj prednosti menadžeri pojavljuje se asimetrija informacija između dvije strane. Skriveno djelovanje menadžera karakteristično je nakon potpisivanja ugovora s obzirom da vlasnici kapitala ne mogu u potpunosti nadgledati menadžere.⁴

Skriveno djelovanje ubraja se u prijevare radnje, koje se provode namjerno, a s ciljem prikaza nerealnog stanja te neobjektivnih činjenica koje u konačnici imaju utjecaj na financijske izvještaje. Tri su osnovna motiva za prijevare kojima se mogu postići ti ciljevi:⁵

- ❖ Podcjenjivanje rezultata financijske godine, s ciljevima kao što su: smanjenje osnovice poreza na dobit, zadržavanje isplate dividende i sličnim ciljevima.
- ❖ Precjenjivanje rezultata financijske godine s ciljevima kao što su: stvaranje slike uspješnosti zbog kredibiliteta, isplate dividende i ostali slični ciljevi.
- ❖ Pronevjera s ciljem protupravnog prisvajanja imovine.

Prva dva motiva važna su za izradu istraživanja zbog povezanosti i mogućnosti utjecaja na visinu računovodstvene dobiti i porezne osnovice. Prema dosadašnjim iskustvima revizora u Republici Hrvatskoj najčešći motivi prijave i manipuliranja financijskim izvještajima su precjenjivanje rezultata financijske godine i pronevjera.⁶ S obzirom da se na dobit i poreznu osnovicu prijevaram radnjama može utjecati, **problematika istraživanja** tiče se kvalitete financijskog izvještavanja, kvalitete dobiti i manipuliranja dobiti i financijskih izvještaja.

Dobit je, kao i gubitak, vrsta poslovnog rezultata nekog poduzeća. Računovodstvenim standardima definirana je računovodstvena dobit, dok je oporeziva dobit tj. porezna osnovica definirana poreznim propisima države. Računovodstvena dobit je u ovom radu definirana kao dobit razdoblja prije umanjenja i uvećanja dobiti u svrhu dobivanja porezne osnovice. Porezna osnovica se definira kao dobit razdoblja i u Republici Hrvatskoj utvrđuje prema

³Tipurić, D.,(2008): Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb, str. 10.-13.

⁴Ibid str. 14.

⁵Bešvir, B.,(2007): Otkrivanje prijave i pogrešaka u postupku revizije financijskih izvještaja, RRIF, Zagreb, str. 90.

⁶Ibid str. 91.

Zakonu o porezu na dobit⁷. Računovodstvenu dobit dijele država i vlasnici. Dio koji pripada državi zove se porez na dobit, a dio koji pripada vlasnicima neto dobit ili dobit poslije poreza.⁸ Porez je uglavnom novčana, nametnuta obaveza koju svaka fizička ili pravna osoba mora plaćati državi. Na temelju prethodno navedenog porez je prisilno davanje koji nameće država, a koje nije namjenski usmjereno i nema izravnu protučinidbu.⁹

Razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice nastaju zbog različitih sustava i pravila prema kojima se dobit tj. porezna osnovica obračunava. Također utjecaj na razliku koja se javlja imaju i motivi menadžera, kojima će u cilju biti prikazati veću dobit, ali i također smanjiti poreznu osnovicu kako bi poduzeće platilo manje poreza.¹⁰

Problemom istraživanja utvrđeno je da se zbog mogućnosti manipulacije informacijama o poslovanju poduzeća može utjecati na financijske izvještaje. Na temelju navedene problematike definira se **predmet istraživanja**.

Razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice, u daljnjem tekstu BTD¹¹, predmet su ovog istraživanja, na način da će se ispitati može li se kvaliteta dobiti mjeriti BTD-om i je li kvaliteta dobiti povezana s BTD-om. Analizom financijskih izvještaja istražit će se utjecaj BTD-a na kvalitetu dobiti. Istraživanje o kvaliteti financijskog izvještavanja odnosi se na poduzeća u Hrvatskoj iz različitih djelatnosti koja su u 2014. i 2015. poslovala sa dobiti te su za ista podatci dobiveni iz baze podataka Amadeus.

1.2. Istraživačke hipoteze

Na temelju navedenog problema i predmeta istraživanja definira se temeljna hipoteza istraživanja:

H1: Razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice povezana je s kvalitetom financijskog izvještavanja

⁷Zakon o porezu na dobit NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16 na snazi od 01.01.2017.

⁸Bakran, D., Gulin, D., Milčić I.,(2016.): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, RiF Zagreb, str. 72.-82.

⁹Narodne novine, (2017): Zakon o porezu na dobit, Narodne Novine, Zagreb, broj 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16 str 5-7

¹⁰Šodan, S.(2012) Book - Tax Differences and Companies' Financial Characteristics, The Case of Croatia, The Bussines Review, Cambridge, vol. 19, Summer edition, str 265.

¹¹BTB (engl. Book - tax differences) – Razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice

Ovom hipotezom ispitat će se je li veća razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice **povezana s** manjom kvalitetom financijskih izvještaja. S obzirom da porezni propisi pružaju manje područja za izbor između različitih računovodstvenih politika i procjena smatra se da je teže manipulirati poreznom osnovicom nego računovodstvenom dobiti. Dosadašnja istraživanja pokazala su kako BTĐ ima obrnuto proporcionalni odnos sa kvalitetom financijskog izvještavanja, tj. da je veća razlika dobiti i porezne osnovice povezana s manjom kvalitetom dobiti.¹²

H2: Razina profitabilnosti poduzeća povezana je s kvalitetom financijskog izvještavanja (hipoteza nagradnih ili bonus planova)

Hipotezom broj 2 pokušat će se odgovoriti je li razina profitabilnosti poduzeća **povezana s** manjom kvalitetom financijskih izvještaja. Naime, smatra se kako je cilj menadžera maksimizacija osobne koristi i primitak što većeg bonusa uz fiksni dio plaće. Stoga, manipulacijama obračunskim veličinama te prikazivanjem iskrivljenih financijskih informacija može se utjecati na visinu neto dobiti poduzeća. S obzirom na to, može se zaključiti kako je ova hipoteza povezana je s ciljevima menadžera te njihovim utjecajem na kvalitetu izvještaja. Dosadašnja istraživanja pokazala kako će menadžeri vrlo često u cilju povećanja vlastite korisnosti manipulirati obračunskim veličinama te prikazati iskrivljene financijske informacije.¹³

H3: Razina zaduženosti poduzeća povezana je s kvalitetom financijskog izvještavanja (hipoteza zaduženosti)

Treća hipoteza odnosi se na **povezanost** zaduženosti poduzeća s kvalitetom financijskih izvještaja. Zaduzenost je važna informacija s obzirom da je za donošenje odluka presudna kreditorima. Smatra se, te su dosadašnja istraživanja pokazala da je cilj menadžera izabrati onu računovodstvenu politiku koja će pokazati što niži pokazatelj zaduzenosti te omogućiti realizaciju dužničkih ugovora.¹⁴

¹²Šodan, S. (2012): Book - Tax Differences and Companies' Financial Characteristics, The Case of Croatia, The Business Review, Cambridge, vol. 19, Summer edition, str 265.

¹³ Šodan, S. (2014): Modeliranje utjecaja računovodstva fer vrijednosti na kvalitetu objavljenih financijskih performansi, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Split, str 74.

¹⁴ Ibid, str 72.-73.

H4: Veličina poduzeća povezana je s kvalitetom financijskog izvještavanja (hipoteza političkih troškova)

Četvrtom hipotezom ispitat će se utječe li veličina poduzeća te je li ona **povezana** s kvalitetom financijskog izvještavanja. Naime, zbog mogućnosti nastanka dodatnih troškova u obliku poreza nametnutih od strane države velika poduzeća nastojat će prikazati manju neto dobit.¹⁵

Kako je iz definiranih hipoteza vidljivo osim analize utjecaja BTĐ-a na kvalitetu dobiti iz temeljne hipoteze razmatrat će se efekti i drugih varijabli koji na kvalitetu mogu utjecati, a povezane su s dobiti i poreznom osnovicom. Neke od varijabli koje će se promatrati su veličina poduzeća, zaduženost, imovina, obveze, kapital, profitabilnost, vrsta djelatnosti i druge varijable.

Na temelju pretpostavki i postavljenih hipoteza želi se dokazati obrnuto proporcionalna relacija između BTĐ-a i kvalitete izvještaja na uzorku poduzeća koje su u 2015. godini ostvarile dobit i poslovale na tržištu Republike Hrvatske. Radi se o poduzećima koja djeluju u različitim djelatnostima te mogu biti mikro, mala, srednja i velika. Na temelju baze podataka primjenom metoda istraživanja temeljna hipoteza će biti prihvaćena ili odbačena.

1.3. Ciljevi i metode istraživanja

Teorijskim dijelom rada prezentirat će se dosadašnja istraživanja i spoznaje o pojmu razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice, te će praktičnim dijelom biti prikazane istraživačke hipoteze na temelju kojih će se potvrditi ili odbaciti postavljene hipoteze. Utvrđivanje povezanosti kvalitete dobiti i BTĐ-a predstavlja glavnu pretpostavku. Međutim, praktični dio analize postavljenih hipoteza ima za cilj odgovoriti na još nekoliko pitanja:

- analizirati porezna uvećanja i umanjenja definirana zakonom;
- sustavno prikazati postupak utvrđivanja porezne osnovice;
- analizirati razinu odstupanja porezne osnovice od računovodstvene dobiti u RH;
- istražiti i analizirati prijašnja istraživanja razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice;
- utvrditi utjecaj varijabli profitabilnosti, veličine i zaduženosti na kvalitetu dobiti;
- prikazati regulatorni okvir financijskog izvještavanja;

¹⁵Ibid., str. 74.-78.

- utvrditi postojanje iskrivljenih informacija unutar financijskih izvještaja s ciljem manipulacija financijskim izvještajima.

Izrada diplomskog rada uključuje različite metode i pristupe u izradi i analizi. Teorijski dio bit će analiziran iz stručne literature, knjiga i putem članaka. Empirijski dio rada bit će obrađen kroz programsku podršku na temelju koje će se dobiti teoretska objašnjenja i zaključci o postavljenim hipotezama.

Induktivna metoda je sustavna primjena induktivnog načina zaključivanja kojim se na temelju analize pojedinačnih činjenica dolazi do zaključka o općem sudu, od zapažanja konkretnih pojedinačnih slučajeva dolazi do općih zaključaka.¹⁶ **Deduktivna metoda** je sustavna primjena deduktivnog načina zaključivanja u kojemu se iz općih sudova izvode posebni i pojedinačni zaključci.¹⁷ **Metoda analize** je postupak znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente.¹⁸ **Metoda sinteze** je postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije.¹⁹ **Metoda klasifikacije** najstarija je i najjednostavnija znanstvena metoda. Klasifikacija je sistematska i potpuna podjela općega pojma na posebne, u okviru opsega pojma.²⁰ **Metoda deskripcije** je postupak jednostavnog opisivanja ili očitavanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu te njihovih empirijskih potvrđivanja odnosa i veza, ali bez znanstvenog tumačenja i objašnjavanja.²¹ **Metoda uzoraka** je ispitivanje dijela skupa na temelju slučajnog izbora jedinica naziva se metoda uzoraka. Vrlo se često primjenjuje u znanstvenoistraživačkom radu.²² **Metoda grafičkog prikazivanja** je predstavljanje kompleksnih pojava u zamjenu za šire teoretsko opisivanje.²³

1.4. Struktura diplomskog rada

Istraživanje koje se provodi bit će podijeljeno u pet dijelova. Prvi dio obuhvaća uvod u kojem će biti definirani problem i predmet te potom istraživačke hipoteze. Nakon hipoteza definirat će se ciljevi te doprinos istraživanja i metode istraživanja, te struktura i sadržaj rada.

¹⁶ Zelenika, R. (2000) Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, str. 322.-323.

¹⁷ Ibid., str. 325

¹⁸ Ibid., str. 327

¹⁹ Ibid., str. 329

²⁰ Ibid., str. 337

²¹ Ibid., str. 338

²² Ibid., str. 340

²³ Ibid., str. 341-345

U drugom dijelu rada tema će biti teorijski obrađena. Teoretski dio drugog dijela rada odnosit će se na regulatorni okvir financijskog izvještavanja i Zakon o porezu na dobit. Bit će pojašnjeni pojmovi poduzeća i vrste poduzeća po Zakonu o računovodstvu (ZOR). Osim ZOR-a predstaviti će se regulativa međunarodnih i hrvatskih standarda financijskog izvještavanja te pojam financijskih izvještaja, obveznika financijskog izvještavanja, računovodstvene dobiti, porezne osnovice i drugi povezani pojmovi.

Treći dio se odnosi se na definiranje važnosti financijskog izvještavanja te mogućnostima i motivima za manipuliranje financijskim izvještajima. S obzirom da manipuliranje informacijama vodi asimetriji informacija između principala i agenta dio rada bit će posvećen prikazivanju mogućnostima i motivima za manipulaciju informacijama u financijskim izvještajima.

Četvrti dio rada odnosit će se u prvom redu na definiranje istraživačkih hipoteza. Nadalje će biti prikazana dosadašnja istraživanja koja se odnose na razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice. Praktični dio kroz hipoteze bit će testiran na uzorku poduzeća koja su u 2014. i 2015. godini ostvarila dobit. U zadnjem, petom, dijelu će biti donesen zaključak i stavovi o provedenom istraživanju na temelju dobivenih rezultata.

Osim 5 glavnih dijelova rad će sadržavati i sažetak, popis literature koja je korištena u izradi te popis slika, priloga, grafikona i tablica podataka koji su korišteni.

2. REGULATORNI OKVIR FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ I ZAKON O POREZU NA DOBIT

Svaki gospodarski subjekt proizvodnjom, nabavom, prodajom, preprodajom i drugim poslovnim aktivnostima izvršava radnju koja rezultira poslovnim događajem. Nastali poslovni događaj uzrokuje poslovnu promjenu u knjigama tog poduzeća. U tom smislu, javlja se prvenstveno, obveza vođenja poslovnih knjiga, a onda i sastavljanja financijskih izvještaja koji se sastavljaju na temelju računovodstvenih standarda te prema zakonima i propisima države u kojoj subjekti posluju.²⁴ S obzirom na prethodno navedeno u nastavku će se prikazati temeljne značajke regulative financijskog izvještavanja. Također, prikazat će se kako je uređeno financijsko izvještavanje i međunarodni standardi kao okvir financijskog izvještavanja. Osim navedenog analizirat će se porezna uvećanja i umanjenja definirana zakonom te pojam porezne osnovice.

2.1. Regulatorni okvir financijskog izvještavanja

Regulatorni okvir se može definirati kao sustav zakona i načela koji određuju i oblikuju prirodu i sadržaj financijskih informacija. U širem smislu on je računovodstveni okvir koji predstavlja jedinstveni sustav koji obuhvaća računovodstvene regulative i konceptijski okvir. Konceptijski okvir se može definirati kao koherentni sustav načela koji proizlazi iz cilja, pri čemu cilj određuje svrhu financijskog izvještavanja.²⁵ „Konceptijski okvir predstavlja vrstu ustava za računovođe.”²⁶ Osnovni izvor informacija o nekom poduzeću su financijski izvještaji, a oni se sastavljaju u skladu s računovodstvenim standardima. Temelj suvremenog financijskog izvještavanja dan je tzv. konceptijskim okvirom, a najpoznatiji okvir su FASB²⁷ i IASB²⁸. Ključno je da oba okvira u središte stavljaju korisnike informacija financijskih izvještaja. Informacija koju korisnik dobiva mora biti pouzdana, značajna, ali i pravovremena kako bi on mogao donijeti odluku o ulaganju.²⁹ Osim toga, informacija treba biti usporediva

²⁴ Narodne novine, (2015): Zakon o računovodstvu, Narodne novine d.d., Zagreb, br. NN 78/15, 134/15, str 13-18

²⁵ Aljinović Barać, Ž., (2016): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split. Str. 1-2

²⁶ Bartulović, M. (2013): Regulatorni okvir financijskog izvještavanja, nastavni materijal, Sveučilište u Splitu, str. 5

²⁷ FASB - Financial Accounting Standards Board - je Odbor za financijske računovodstvene standarde, osnovan 1973. Godine u Norwalk, Connecticut. Djeluje kao privatna neprofitna organizacija, radi uspostavljanja standarda računovodstva i financijskog izvještavanja.

²⁸ IASB- International Accounting Standards Board- je Međunarodni odbor za računovodstvene standarde

²⁹ Kieso, D.E., Weygandt, J.J. (1986): Intermediate accounting, John Wiley & Sons Australia, Limited, str. 28.

kako bi korisnici informacija mogli usporediti informacije unutar financijskih izvještaja različitih poduzeća.³⁰

Regulativni okvir za sastavljanje i objavljivanje financijskih izvještaja važan je dio zakonodavne vlasti. S obzirom na to, razlikuju se 3 razine regulative koje zajedno definiraju računovodstveni sustav. **Zakonodavna tijela** koja izravno pravno reguliraju računovodstvenu materiju donošenjem zakona, **tijela imenovana od strane zakonodavnih tijela** koja reguliraju računovodstvenu materiju praktičnom razradom akata zakonodavnih tijela i **profesionalci tj. računovođe i revizori** koji reguliraju računovodstvenu materiju donošenjem pravila struke, nadgledanjem provođenja zakona i sl.³¹

S aspekta vanjskih korisnika financijskih izvještaja, regulativni okvir predstavlja **posrednika** između različitih interesa menadžera i drugih korisnika izvještaja.

U Republici Hrvatskoj zakonski okvir računovodstvenog izvještavanja za godišnje financijske izvještaje za izvještajna razdoblja koja počinju od 01. siječnja 2016., definiran je:³²

- ❖ Zakonom o računovodstvu (NN 78/15, 134/15,120/16),
- ❖ Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 96/15),
- ❖ Pravilnikom o načinu vođenja Registra godišnjih financijskih izvještaja (NN 39/08, 37/09, 139/10 i 01/16),
- ❖ Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (140/06, 136/09) MSFI-ji koji se već primjenjuju u Hrvatskoj više se ne objavljuju u Narodnim novinama, već su definirani Uredbom Europske komisije br. 1126/2008 od 3. studenog 2008. o usvajanju određenih Međunarodnih računovodstvenih standarda u skladu s Uredbom (EZ) br. 1606/2002 Europskog parlamenta i Vijeća,
- ❖ Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja (NN 86/15).

2.1.1 Zakon o računovodstvu

Zakon o računovodstvu³³ (ZOR) **obvezuje** sva trgovačka društva i trgovce pojedince te poslovne jedinice poduzetnika sa sjedištem u državi članici ili trećoj državi ukoliko je poslovna jedinica obveznik poreza na dobit na bilježenje poslovnih promjena u poslovne

³⁰ Aljinović Barać, Ž., (2016): Računovodstvo novčanih tijekova, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split str. 3

³¹ Ibid str.2

³² Ibid, str 1

³³ Narodne novine, (2015): Zakon o računovodstvu, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 78/15, 134/15, str 1-5

knjige te sastavljanje financijskih izvještaja sukladno međunarodnim ili hrvatskim standardima financijskog izvještavanja, u ovisnosti o njihovoj veličini, prema klasifikaciji poduzetnika. Prema klasifikaciji ZOR-u od 01.01.2016. zakon sve poduzetnike razvrstava u četiri kategorije na mikro, male, srednje i velike. Kriteriji kategorije odnose se na iznos aktive i ukupni prihod ostvaren u prethodnoj poslovnoj godini, tj. onaj za koju se sastavljaju financijski izvještaji te o broju zaposlenih tijekom iste godine. Kriteriji za klasifikaciju poduzetnika je u sljedećoj tablici:

Tablica 1. Klasifikacija poduzetnika

	Ukupna aktiva (u mil kn)	Prihod (u mil kn)	Broj zaposlenih	Primjena standarda
Mikro	< 2,6	< 5,2	< 10	HSFI
Mali	≤ 32,5	≤ 65	≤ 50	HSFI
Srednji	≤ 130	≤ 260	≤ 250	HSFI
Veliki	> 130	> 260	> 250	MSFI

Izvor: Prikaz autorice prema informacijama iz ZOR-a NN 78/15 i NN 109/07 <http://narodne-novine.nn.hr/>

Mikro, mala i srednja poduzeća su ona koja ne prelaze 2 od 3 kriterija skupine. Srednja poduzeća koja prelaze kriterije skupine svrstavaju se u velika poduzeća. Međutim, prema ZOR-u u velike poduzetnike spadaju i određeni subjekti bez obzira na kriterije u tablici, a to su banke, štedne banke, stambene štedionice, institucije za elektronički novac, društva za osiguranje i reosiguranje, leasing društva, investicijski fondovi, mirovinska društva, mirovinski fondovi, faktoring-društva, investicijska društva, burze, središnja klirinška depozitarna društva i drugi.³⁴ Kako bi se pravilno svrstali u određenu kategoriju poduzeća svoje prihode preračunavaju na godišnju razinu. Člankom 17. ZOR-a određeno je da je za sastavljanje financijskih izvještaja obvezno korištenje Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (HSFI) ili Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (MSFI). Naime, prema smjernicama EU računovodstvo malih i srednjih poduzeća je pojednostavljeno, s obzirom da je MSFI platforma kompleksna za njihovo poslovanje. HSFI utvrđuje opća računovodstvena načela poput neograničenosti poslovanja, načela nastanaka događaja, značajnost i sažimanje, dosljednost, usporedivost i opreznosti. Prema članku 17. ZOR-a, HSFI

³⁴ Narodne novine, (2015): Zakon o računovodstvu, Narodne novine d.d., Zagreb, br. NN 78/15, 134/15, str 5-7

mogu koristiti mikro, mali i srednji poduzetnici, dok MSFI moraju koristiti velika poduzeća, ona koja već kotiraju na burzi ili će uvrstiti vrijednosne papire na burzu.³⁵

Nakon sastavljanja financijskih izvještaja potrebno ih je dostaviti financijskoj agenciji (FINA) do 30. lipnja, tj. 30. rujna u ovisnosti o vrsti obveznika.³⁶ Rok dostavljanja usklađen je sa sa rokom prijave poreza na dobit. Financijska agencija i Porezna uprava razmjenjuju podatke bez naknade te FINA vrši javnu objavu izvještaja.

2.1.2 Međunarodni standardi financijskog izvještavanja i računovodstveni standardi

Temelj suvremenog financijskog izvještavanja iznesen je koncepcijskim okvirom, a najpoznatiji okvir su FASB i IASB, međutim globalizacija, otvaranje tržišta i veća međunarodna trgovina utjecale su i na računovodstvenu profesiju. Posljedice procesa vide se kroz potrebu za uporabu istog seta računovodstvenih standarda. Primjenom do tada različitih standarda izvještavanja došlo je do različitih financijskih izvještaja što je uzrokovalo nemogućnost usporedbe izvještaja različitih poduzeća. Harmonizaciju i mogućnost usporedbe financijskog izvještavanja nastojalo se riješiti Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (MSFI). MSFI podrazumijeva nove objave IASB-a koje su različite od standarda unutar Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS). S druge strane širi pojam MSFI-a obuhvaća sve IASB-ove objave i standarde uz tumačenja standarda od strane IASC-a^{37,38} IASB razvija MSFI-je i oni su prihvaćeni kao važeći standardi financijskog izvještavanja u velikom broju država širom svijeta.³⁹

Od 1973. do 2001. godine IASC je donio 41 računovodstveni standard. Njih 34 je u trenutnoj upotrebi zajedno sa Okvirom za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, te su MSFI obvezni standardi za članice EU od 01. siječnja 2005. Također, hrvatska poduzeća čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzama regulirana su IASB-ovim koncepcijskim okvirom, s obzirom da je ZOR-om propisana primjena MSFI-a koji su razvijeni od IASB-a.⁴⁰

³⁵Narodne novine, (2015): Okvir za primjenu Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 86/2015

³⁶FINA (2018): Obavijest za obveznike predaje godišnjih financijskih izvještaja za statističke i druge potrebe za 2017. godinu, [Internet], raspoloživo na www.fina.hr [03.07.2018.]

³⁷IASC – International Accounting Standards Committee – osnovan 1973. u Londonu kao institucija za razvijanje i promicanje primjene računovodstvenih standarda.

³⁸Klikovac, A. (2008): Financijsko izvještavanje u Europskoj uniji, Mate, Zagreb, str. 77.

³⁹Bartulović, M. (2013): Regulatorni okvir financijskog izvještavanja, nastavni materijal, Sveučilište u Splitu, str. 11

⁴⁰Ibid. Str 12

Ministarstvo financija je objavilo temeljem članka 15. ZOR-a, Međunarodne računovodstvene standarde (MRS). Međunarodni računovodstveni standardi suma su računovodstvenih politika te označavaju normatizaciju financijskih izvještaja. Oni reguliraju sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, a njihovo korištenje je u kompetenciji države. Unutar MRSova dane su različite alternative za korištenje računovodstvenih načela i politika.⁴¹

2.1.3. Hrvatski standardi financijskog izvještavanja

Hrvatski standardi financijskog izvještavanja predstavljaju skup načela, pravila i postupaka za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja. Doneseni su od strane Odbora za standarde financijskog izvještavanja člankom 12. ZOR-a. Vlada RH imenuje Odbor na mandat od 5 godina.

Računovodstvena načela temelj su za razvoj standarda i politika. Glavni cilj načela jest da financijski izvještaji istinito i fer prikazuju imovinu, obveze i glavnice na određeni datum, najčešće 31.12. prethodnog poslovnog razdoblja te stanje i rezultat poslovanja. Temeljne pretpostavke i načela su neograničenost vremena poslovanja i nastanak poslovnog događaja. Važno je da su financijski izvještaji razumljivi, pouzdani, usporedivi i potpuni. Ciljevi Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja jesu razvijati u javnom interesu računovodstvene standarde koji zahtijevaju kvalitetne, transparentne i usporedne informacije u financijskim izvještajima.⁴²

Oni poduzetnici koji financijske izvještaje sastavljaju u skladu s HSFI-em trebaju njihovu primjenu objaviti u bilješkama. HSFI-je primjenjuju mikro, mali i srednji poduzetnici.⁴³

2.1.4. Zakon o porezu na dobit i MRS 12

Zakonom o porezu na dobit definirana je raspodjela i pripadnost prihoda od poreza na dobit koji se utvrđuje prema njegovim uredbama. Porezni obveznik je svaki gospodarski subjekt tj. pravna ili fizička osoba, rezident i nerezident koji gospodarsku djelatnost obavlja samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti ili dohotka⁴⁴. Tijela državne, područne i lokalne uprave i samouprave, Hrvatska narodna banka (HNB), različite zajednice, komore, zavodi, udruge,

⁴¹ Ramljak.B, (2014): Osnove računovodstva, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split.

⁴² Narodne novine, (2015): Odluka o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 78.

⁴³ Ibid str

⁴⁴ Narodne novine, (2017): Zakon o porezu na dobit, Narodne Novine,Zagreb, broj 143/14, 50/16 str 3

fondacije i druge ustanove nisu obveznici poreza na dobit, osim kada je to Zakonom o porezu na dobit definirano.⁴⁵

Porezna osnovica se definira kao dobit razdoblja i u Republici Hrvatskoj utvrđuje prema Zakonu o porezu na dobit⁴⁶. Ona se također utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda te može biti uvećana ili umanjena prema odredbama Zakona o porezu na dobit. Porez je uglavnom novčana, nametnuta obaveza koju svaka fizička ili pravna osoba mora plaćati državi. Porezi su zapravo oblik prisilnog davanja koji nameće država, a koji nije namjenski usmjeren i nema izravnu protučinidbu.⁴⁷

Porezna osnovica utvrđuje se na temelju evidentiranih poslovnih promjena u knjigama poduzeća i financijskih izvještaja bilance i računa dobiti i gubitka. Poreznu osnovicu čini dobit ostvarena u zemlji i van zemlje rezidenta, te za nerezidenta dobit unutar zemlje u kojoj posluje. Uvećanja porezne osnovice odnose se na rashode koji nastaju od usklađenja vrijednosti imovine te potraživanja od kupaca, rashode od rezerviranja, nerealiziranih tečajnih razlika, rashoda od ostalih nenovčanih transakcija, rashoda koji nastaju kao smanjenje potraživanja od poslovnih aktivnosti i po osnovi kamata priznatih u prihode, smanjenja zaliha, povećanja kratkoročnih obveza od poslovnih aktivnosti i kamata priznatih u rashode te ostale korekcije koje povećavaju dobit dok se umanjena odnose na prihode od usklađenja vrijednosti, prihode od rezerviranja, nerealiziranih tečajnih razlika te ostalih korekcija koje smanjuju dobit.⁴⁸

Na prvi dan poreznog razdoblja za koje se porez utvrđuje obveznik poreza na dohodak koji postaje obveznik poreza na dobit dužan je sastaviti početnu bilancu. Umanjenja i uvećanja dobiti prvog razdoblja odnose se na pozicije iz početne bilance, tj. na vrijednost zatečenih zaliha, dane predujmovi, potraživanja od kupaca, aktivna i pasivna vremenska razgraničenja, zahtjevi za povrat i obveze za poreza na promet i istovrsnih poreza, obveze prema dobavljačima i obveze za primljene predujmove, dugoročna rezerviranja. Početnu bilancu obveznik dostavlja poreznoj upravi kao i prijavu poreza.⁴⁹

Porez na dobit plaća se po unaprijed određenoj stopi na utvrđenu poreznu osnovicu:

❖ 12% na ostvareni prihodi do 3.000.000,00 kuna,

⁴⁵ Ibid str. 3

⁴⁶ Ibid str. 3

⁴⁷ Ibid str. 7

⁴⁸ Ibid str. 2-25

⁴⁹ Narodne novine, (2017): Zakon o porezu na dobit, Narodne Novine, Zagreb, broj 143/14, 50/16 str 18.

- ❖ 18% na ostvareni prihodi jednaki ili veći od 3.000.000,01 kuna.

Osim za porezne obveznike definirane člankom 28. Zakona o porezu na dobit o oslobođenju porezne obveze za porezne obveznike koji djeluju na potpomognutim područjima (grad Vukovar). Porez na dobit utvrđuje se najčešće za porezno razdoblje kalendarske godine, osim ako drugačije nije definirano te svakako ne smije prelaziti 12 mjeseci. Veliki i srednji poduzetnici prijavu vrše elektronički. Također, prijavu poreza na dobit podnosi Poreznoj upravi najkasnije četiri mjeseca nakon isteka razdoblja za koje se utvrđuje porez na dobit.⁵⁰

Sukladno MRS-u 12 Porezi na dobit, osnovno pitanje računovodstva poreza na dobit odnosi se na način iskazivanja tekućeg i budućeg poreznog učinka. Porezni učinak odnosi se na:⁵¹

- ❖ buduće nadoknađivanje/podmirenje knjigovodstvene vrijednosti imovine/obaveza koje su priznate u bilanci subjekta i
- ❖ transakcija i drugih događaja tekućeg perioda koji su priznati u financijskim izvještajima subjekta.

Porezni rashod ili prihod je zbirni iznos tekućeg i odgođenog poreza koji je uključen prilikom određivanja dobiti ili gubitka perioda. Tekući porez je iznos poreza na dobit koji se treba platiti ili vratiti prema oporezivoj dobiti tj. poreznom gubitku za određeno razdoblje. Odgođena porezna imovina je suma poreza na dobit koji se mogu koristiti u sljedećim periodima, a odnose se na:⁵²

- ❖ privremene razlike koje se mogu odbiti,
- ❖ prenesene neiskorištene porezne gubitke i
- ❖ prenesene neiskorištene porezne olakšice.

Obveza poreza nastaje kao suma tekućeg poreza za tekući i prethodni period se koji treba priznati kao obavezu. Međutim, velika većina poduzeća plaća u toku godine predujam poreza na dobit, te ukoliko već plaćeni iznos prelazi iznos koji poreznog duga poduzeće to prekoračenje treba priznati kao imovina, isto vrijedi i za porezni gubitak. Tako priznata odgođena porezna imovina priznat će se u budućem razdoblju kada će postojati oporeziva dobit kao neiskorišteni porezni gubitak i neiskorištena porezna olakšica. Tekuća porezna

⁵⁰ Narodne novine, (2009): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb, broj 136/2009, str 34

⁵¹ Brkanić, V. (2016): Hrvatski računovodstveni sustav : HSFI, MSFI, MRS, Tumačenja i ZOR s komentarom (službeni i pročišćeni tekstovi za Hrvatsku), Zagreb, RRIF-plus str.211-240

⁵² Cirkveni Filipović, T. (2016): Hrvatski računovodstveni sustav, Knjiga III. iz ciklusa, Računovodstvo poduzetnika, 7 izdanje, RRIF, Zagreb str 235-240

obaveza treba se mjeriti po iznosu koji se plaća državi, primjenjujući porezne stope koje su na snazi ili su važile na kraju izvještajnog razdoblja. Odgođena porezna imovina i obveze sukladno MRS-u 12 treba se mjeriti po poreznim stopama koje će se koristiti u periodu kada će ona biti ostvarena ili podmirena i to na osnovu poreznih stopa na kraju izvještajnog perioda.⁵³

2.1.5. Porezna osnovica

U ovom radu računovodstvena dobit prikazana je kao razlika prihoda i rashoda tj. dobit razdoblja prije umanjenja i uvećanja dobiti u svrhu dobivanja porezne osnovice. Na slici broj 1 dan je prikaz računovodstvene dobiti i utvrđivanja porezne osnovice.

$$\begin{aligned} & \text{UKUPNI PRIHOD} \\ & - \text{UKUPNI RASHOD} \\ & = \text{DOBIT RAZDOBLJA (RAČUNOVODSTVENA DOBIT)} \\ & + \text{POVEĆANJE POREZNE OSNOVICE/SMANJENJE GUBITKA} \\ & - \text{SMANJENJE POREZNE OSNOVICE/POVEĆANJE POREZNOG GUBITKA} \\ & = \text{POREZNA OSNOVICA} \end{aligned}$$

Slika 1. Prikaz izračuna porezne osnovice

Slika 1. Porezna osnovica; Izvor: Prikaz autorice prema informacijama iz Zakona o porezu na dobit, NN 177/04 <http://narodne-novine.nn.hr/>

Naime, svako poduzeće svojim djelovanjem provodi određene aktivnosti koje stvaraju različite troškove, međutim, prema Zakonu o porezu na dobit takvi troškovi dijele se na porezno priznate i porezno nepriznate troškove.

Porezno priznati troškovi umanjuju prihode te ih porezne vlasti uvažavaju kao umanjenje prihoda u svrhu dobivanja iznosa porezne osnovice na koju poduzeća plaćaju porez na dobit. Takvi troškovi bi bili: troškovi nabave opreme, strojeva, troškovi energenata, plaće zaposlenika i drugi troškovi vezani za poslovanje. Naime, Pravilnikom o porezu na dobit smanjenje porezne osnovice odnosi se i na:⁵⁴

⁵³ Narodne novine, (2009): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb 2009. br. 140/06, 136/09 str 34-45

⁵⁴ Narodne novine, (2017): Pravilnik o porezu na dobit, Narodne Novine, Zagreb, broj 177/04 i 90/05

- ❖ prihode od dividendi i udjela u dobiti,
- ❖ nerealizirane dobitke,
- ❖ državne potpore u obliku poreznih olakšica,
- ❖ troškove istraživanja i razvoja i
- ❖ rashode prethodnih poreznih razdoblja.

Međutim, određene troškove koji nastaju poslovanjem porezne vlasti ne uvažavaju stoga su oni porezno nepriznati.

Porezno nepriznati troškovi uvećavaju poreznu osnovicu i oni su:⁵⁵

- ❖ **nerealizirani dobiti** – dobiti koji nisu ostvareni, ali su prikazani u računu dobiti i gubitka,
- ❖ **svota amortizacije** – otpis vrijednosti koji je iznad visine zakonom propisanih stopa otpisa vrijednosti imovine,
- ❖ **50% troškova reprezentacije** - ugošćenja, darovi s ili bez utisnutog znaka poduzeća ili proizvoda, troškovi odmora, zakupa automobila, plovila, zrakoplova, kuća za odmor od 01.01.2017.(ranije 70%),
- ❖ **50% troškova za vlastita ili unajmljena motorna vozila i druga sredstva za osobni prijevoz** (osobni automobil, plovilo, helikopter, zrakoplov i sl.) a u svrhu poslovnih, rukovodnih i drugih zaposlenih osoba, ako se na osnovi korištenja sredstava za osobni prijevoz ne utvrđuje plaća, osim troškova osiguranja i kamata od 01.01.2018.(ranije 30%),
- ❖ **Manjkovi na imovini** iznad visine utvrđene odlukom Hrvatske gospodarske komore odnosno Hrvatske obrtničke komore u vezi propisa o porezu na dodanu vrijednost, po kojoj osnovi se ne plaća porez na dobit,
- ❖ **Troškovi prisilne naplate** - poreza ili drugih davanja, troškovi ovrha,
- ❖ **Troškovi kazni** koje izriče mjerodavno tijelo, kazne za prometne prekršaje,
- ❖ **Zatezne kamate između povezanih osoba,**
- ❖ **Rashodi darovanja** u naravi ili novcu veća od 2% prihoda ostvarenog u prethodnoj godini, učinjena u tuzemstvu za kulturne, znanstvene, odgojno-obrazovne, zdravstvene, humanitarne, sportske, vjerske, ekološke i druge općekorisne svrhe

⁵⁵ Narodne novine, (2017): Pravilnik o porezu na dobit, Narodne Novine, Zagreb, broj 177/04 i 90/05

Iznimno, svota može biti i veća od 2% prihoda prethodne godine ako je prema odlukama nadležnih ministarstva o provedbi financiranja posebnih programa i akcija,

- ❖ **Kamate na zajmove dioničara i članova poduzeća,**
- ❖ **Kamate između povezanih osoba,**
- ❖ Iznos povećanja porezne osnovice zbog promjene metode utvrđivanja porezne osnovice (obveznik poreza na dohodak koji postaje obveznikom poreza na dobit),
- ❖ **Vrijednosna usklađenja i otpis potraživanja** – porezno nepriznata u slučaju kada potraživanja nisu utužena ili ako nije proteklo minimalno 3 godi ne od nastanka potraživanja,
- ❖ **Vrijednosna usklađenja zaliha – viškovi i manjkovi,**
- ❖ **Vrijednosna usklađenja financijske imovine i**
- ❖ **Troškove rezerviranja** – jamstva, garancije, rezerviranja za sudske sporove.

Također, osnovicu povećavaju i svi drugi rashodi koji nisu u izravnoj vezi s ostvarivanjem dobiti.

2.1.6. Paušalno oporezivanje

Zakonom o porezu na dobit prema članku 5.b definirano je da paušalnu poreznu osnovicu koriste i prema njoj plaćaju porez na dobit oni gospodarski subjekti koji u prethodnom poreznom razdoblju obavljajući gospodarsku djelatnost nisu ostvarili prihode veće od iznosa propisanog za ulazak u sustav poreza na dodanu vrijednost (PDV-a).⁵⁶

Ona se utvrđuje prema sljedećim kriterijima te se paušal plaća u iznosima od:⁵⁷

- ❖ 12.750,00 kuna (15%) ako porezni obveznik u poreznom razdoblju ostvaruje ukupni godišnji prihod od gospodarske djelatnosti do 85.000,00 kuna,
- ❖ 17.250,00 kuna (15%) ako porezni obveznik u poreznom razdoblju ostvaruje ukupni godišnji prihod od gospodarske djelatnosti iznad 85.000,00 kuna do 115.000,00 kuna,
- ❖ 22.425,00 kuna (15%) ako porezni obveznik u poreznom razdoblju ostvaruje ukupni godišnji prihod od gospodarske djelatnosti iznad 115.000,00 kuna do 149.500,00 kuna,

⁵⁶Narodne novine, (2017): Zakon o porezu na dobit, Narodne Novine, Zagreb, broj 143/14, 50/16

⁵⁷Narodne novine, (2017): Pravilnik o porezu na dobit, Narodne Novine, Zagreb, broj 177/04 i 90/05

- ❖ 34.500,00 kuna (15%) ako porezni obveznik u poreznom razdoblju ostvaruje ukupni godišnji prihod od gospodarske djelatnosti iznad 149.500,00 kuna do 230.000,00 kuna,
- ❖ 45.000,00 kuna (15%) ako porezni obveznik u poreznom razdoblju ostvaruje ukupni godišnji prihod od gospodarske djelatnosti iznad 230.000,00 kuna do 300.000,00 kuna.

Također, svaki porezni obveznik koji stekne pravo plaćanja poreza na dobit izračunatog u paušalnom iznosu mora podnijeti zahtjev za plaćanje poreza u paušalnom iznosu nadležnoj Poreznoj upravi u roku od najduže 15 dana od početka poreznoga razdoblja. Rješenjem o iznosu paušalne porezne osnovice za godišnju razinu, a kojeg izdaje nadležna Porezna ispostava prema sjedištu poreznog obveznika, plaća se porez na dobit. Mjesečni iznos poreza na dobit dobije se dijeljenjem iznosa sa brojem mjeseci poreznog razdoblja. Na temelju obrasca PD-PO koji se naziva „Izvešće o obračunu poreza na dobit u paušalnom iznosu“ donosi se rješenje o paušalnoj poreznoj osnovici i on mora sadržavati sljedeće podatke:

Podatke o poreznom obvezniku:⁵⁸

- ❖ naziv obveznika,
- ❖ osobni identifikacijski broj (OIB),
- ❖ adresa sjedišta obveznika i
- ❖ naziv djelatnosti.

Podatke o ostvarenom prihodu i uplaćenom paušalnom porezu na dobit:⁵⁹

- ❖ za razdoblje (tromjesečje),
- ❖ iznos ostvarenih prihoda od obavljanja gospodarske djelatnosti (po tromjesečju),
- ❖ iznos uplaćenog poreza na dobit u paušalnom iznosu (po tromjesečju) i
- ❖ ukupan zbroj iznosa prihoda i uplaćenog poreza

Obračun paušalnog poreza na dobit:⁶⁰

- ❖ ukupni godišnji prihod,
- ❖ paušalna osnovica poreza na dobit,
- ❖ umnožak paušalne porezne obveze poreza na dobit i porezne stope,

⁵⁸ Narodne novine, (2017): Pravilnik o porezu na dobit, Narodne Novine, Zagreb, broj 177/04 i 90/05

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Ibid

- ❖ razlika za uplatu ili povrat i
- ❖ iznos mjesečnog paušalnog poreza na dobit za sljedeće porezno razdoblje.

2.2. Financijski izvještaji

Prikaz financijskog položaja i financijske uspješnosti poduzeća nalazi se u financijskim izvještajima. Na temelju izvještaja i informacija koje oni pružaju korisnici izvještaja donose ekonomske odluke, što je u konačnici cilj je financijskih izvještaja za opću namjenu. Financijski izvještaji pružaju informacije o:⁶¹

- ❖ Imovini,
- ❖ Obvezama,
- ❖ Kapitalu,
- ❖ prihodima i rashodima, uključujući dobitke i gubitke,
- ❖ uplatama vlasnika i isplatama vlasnicima po osnovi udjela i
- ❖ novčanim tokovima subjekta.

Bilješke uz izvještaje o navedenim stavkama pružaju korisnicima informacije u cilju lakšeg u predviđanja budućih novčanih tokova, ali i određivanju vremena njihovog nastanka te njihove vjerojatnosti nastanka.

Vrste financijskog izvještavanja su obvezno i dobrovoljno izvještavanje. Obvezno ili regulirano izvještavanje odnosi se na izvještaje koji su zakonom propisani. Ono podrazumijeva objavu minimalnog skupa podataka prema definiranim izvještajima. S druge strane, dobrovoljno izvještavanje podrazumijeva objavu svih financijskih i nefinancijskih podataka javnosti takozvanu potpunu transparentnost. Obvezno izvještavanje je regulirano zakonom te je predmet regulacije uglavnom nezavisna institucija koja razvija računovodstvene standarde te uz nju i regulatorna institucija.⁶²

Sukladno novom ZOR-u i MSFI-u temeljni financijski izvještaji su:⁶³

- ❖ Bilanca (ZOR čl. 15 i MRS 1),

⁶¹Narodne novine, (2017): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb, Narodne Novine, broj 78/15, 134/15, 120/16 str 3-10

⁶² Pervan, I.,(2008): Korporativno izvještavanje, u Tipurić: Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb 2008., str. 472.

⁶³Narodne novine, (2009): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Narodne Novine, broj 78/15, 134/15, 120/16 Zagreb, str 3-10

- ❖ Račun dobiti i gubitka (ZOR čl. 15 i MRS 1),
- ❖ Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti (ZOR čl. 15 i MRS 1),
- ❖ Izvještaj o novčanom toku (MRS 7),
- ❖ Izvještaj o promjeni glavnice (MRS 1),
- ❖ Bilješke uz financijske izvještaje (ZOR čl. 15 i MRS 1).

2.2.1. Bilanca – izvještaj o financijskom položaju

Bilanca je jedan od temeljnih financijskih izvještaja koji sadrži računovodstveni prikaz stanja i strukture imovine te njenih izvora za određeno poduzeće na kraju izvještajnog razdoblja u financijskim iskazima.⁶⁴ Prema MRS-u 1 bilancu je izvještaj o financijskom položaju na kraju razdoblja te se sastavlja se za prethodnu poslovnu godinu. U bilanci je prikazana ativa i pasiva tj. u aktivi se nalazi imovina poduzeća dok je u pasivi suma kapitala tj. glavnice i obveza. Aktiva je uvijek jednaka pasivi što se naziva bilančna ravnoteža. Uloga bilance je prikaz veze između imovine i njihovih izvora. Bilanca se sastoji od nekoliko kategorija koje se još nazivaju i bilančne kategorije. Da bi mogli razumjeti bilancu važno je poznavati njezine kategorije. Ona je jedan od temeljnih financijskih izvještaja te daje odgovore na pitanja o likvidnosti, zaduženosti, financijskoj snazi poduzeća i drugim financijskim informacijama.⁶⁵

2.2.2. Račun dobiti i gubitka – izvještaj o uspješnosti poslovanja

Račun dobiti i gubitka ili izvještaj o uspješnosti poslovanja drugi je temeljni financijski izvještaj koji pruža informacije o profitabilnosti tj. učinkovitosti uporabe resursa unutar poduzeća. On prikazuje prihode i rashode te financijski rezultat poslovanja u prethodnoj poslovnoj godini. Prihodi i rashodi nastaju poslovanjem kao posljedica poslovnih događaja kroz povećanje imovine ili smanjenje obveza, dok je kod rashoda obrnuto. Financijski rezultat poslovanja je razlika prihoda i rashoda.

Financijski rezultat poduzeća u određenom razdoblju može biti dobit ili gubitak. U situaciji kada su prihodi veći od rashoda poduzeće ostvaruje dobit tj. pozitivan financijski rezultat. Međutim, kada su rashodi veći od prihoda poduzeće ostvaruje gubitak tj. negativan financijski rezultat. Prihodi rashodi mogu biti redovni i izvanredni te su oni obračunske kategorije.

⁶⁴Belak, V., (2006):Profesionalno računovodstvo: prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima, Zagreb, Zgombić &Partneri. str. 48

⁶⁵ Narodne novine, (2009): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja,Narodne Novine, Zagreb, broj 136/2009, str 3-10

Naime, obračunske kategorije treba razlikovati od novčanih tj. primitaka i izdataka. Kontekst priznavanja prihoda i rashoda temelji se na nekoliko pretpostavki i načela a to su:⁶⁶

- ❖ načelo nastanka događaja,
- ❖ načelo sučeljavanja prihoda i rashoda te
- ❖ načelo opreznosti.

Kada se prihodi i rashodi evidentiraju u trenutku nastanka poslovnog događaja neovisno o transferu novca radi se o načelu nastanka događaja. Povezivanje rashoda s prihodima zbog koji je rashod i nastao naziva se načelo sučeljavanja prihoda i rashoda. Priznavanje prihoda samo kada su oni sigurni, i priznavanje rashoda priznaju kada su mogući naziva se načelo opreznosti.

2.2.3. Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti

Obveznici primjene MRS-a i MSFI-a od 2009. zbog promjena i izmjena MRS-a 1 moraju stavke prihoda i rashoda iskazivati i u Izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti razdoblja. Stavke mogu iskazivati u jedinstvenom izvještaju ili kao dva odvojena izvještaja, kroz Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti i kroz Račun dobiti i gubitka (RDiG). Razlika izvještaja se odnosi na to da su u RDiG prikazane stavke prihoda i rashoda te rezultat poslovanja, dok izvještaj o sveobuhvatnoj dobit prikazuje i promjene kapitala tijekom nekog vremenskog razdoblja, a koje su proizašle iz transakcija i drugih događaja, osim transakcija sa vlasnicima. Također, u ostalu sveobuhvatnu dobit ulaze i usklade prilikom reklasifikacije koje se ne priznaju kao dobiti ili gubitak sukladno drugim MSFI-ima.⁶⁷

Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti sastoji se od dva izvještaja:

- ❖ Izvještaj o dobiti koji nam pokazuje komponente dobiti ili gubitka i
- ❖ Izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti koji počinje sa stavkom dobiti ili gubitka

Sveobuhvatna dobit dijeli se na dobit ili gubitak kao rezultat aktivnosti menadžmenta, što se još naziva raspodjeljiva dobit i na ostalu sveobuhvatnu dobit nastalu kao rezultat poslovanja, tzv. neraspodjeljivi dio. Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti pokazuje prihode, rashode i financijski rezultat u određenom razdoblju. Prihodi predstavljaju povećanje ekonomske koristi

⁶⁶Narodne novine, (2009): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Narodne Novine, Zagreb, broj 136/2009, str 7

⁶⁷Žager, L., (2008): Analiza financijskih izvještaja, Zagreb, Masmedia, str 68-70

poduzeća kroz povećanja imovine ili smanjenja obveza s posljedicom povećanja kapitala, osim kod povećanja kapitala od strane uplate vlasnika. Rashodi su, s druge strane, svako smanjenje ekonomske koristi u određenom razdoblju i to u obliku smanjenja imovine ili povećanja obveza sa rezultatom smanjenja kapitala.⁶⁸

S početkom 2010. godine prihode i rashode razvrstava se u 4 skupine, te se tako iskazuju u Izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti, prema sljedećim aktivnostima:⁶⁹

- ❖ poslovne aktivnosti,
- ❖ financijske aktivnosti,
- ❖ udjel u dobiti, odnosno gubitku od pridruženih poduzetnika i
- ❖ izvanredne/ostale aktivnosti.

Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti sastavlja se pomoću sljedećih metoda.

- ❖ metoda klasifikacije troškova prema vrsti troška i
- ❖ metoda troškova prodanih proizvoda.

Sukladno MRS-u 1 korisnicima je dano na izbor koju metodu će iskoristiti, dok prema HSFI-u 1 iskazivanje ukupnih troškova klasifikacijom troškova po prirodnim vrstama troška je striktno određeno.⁷⁰

2.2.4. Izvještaj o novčanim tijekovima

Izvještaj o novčanim tijekovima je prikaz priljeva i odljeva novca i novčanih ekvivalenata. Izvještaj sadržava podatke o novčanim primicima i novčanim izdacima po osnovi poslovnih, investicijskih i financijskih aktivnosti poduzeća u određenom razdoblju. Temelji se na načelu blagajne, prema kojem se priljevi i odljevi priznaju po plaćanju ili naplati što je različito od načela nastanka događaja.⁷¹

U poslovne aktivnosti svrstavaju se prihodi tj. primici iz redovnog poslovanja i to su:⁷²

- ❖ novčani primici po osnovi prodaje robe ili pružanja usluga,

⁶⁸Žager, L., (2008): Analiza financijskih izvještaja, Zagreb, Masmedia, str 68-70.

⁶⁹Ibid, str 69.

⁷⁰Ibid, str. 70.

⁷¹Narodne novine, (2009): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Narodne Novine, Zagreb, broj 136/2009, str. 8

⁷² Brkanić, V. (2016): Hrvatski računovodstveni sustav : HSFI, MSFI, MRS, Tumačenja i ZOR s komentarom (službeni i pročišćeni tekstovi za Hrvatsku), Zagreb, RRI-F-plus

- ❖ novčani primici od provizija, naknada, tantijema,
- ❖ novčani primici od osiguravajućeg društva,
- ❖ novčani izdaci dobavljačima za isporučenu robu ili usluge,
- ❖ novčani izdaci zaposlenima i za račun zaposlenih,
- ❖ novčani izdaci vezani uz porez na dobit,
- ❖ novčani izdaci za premije osiguranja i drugo.

Investicijske aktivnosti su vezane uz promjene na dugotrajnoj imovini tj. odnose se na transakcije povezane s nabavkom ili ulaganjem u dugotrajnu imovinu i to su:⁷³

- ❖ novčani primici od prodaje nekretnina, opreme, postrojenja i druge materijalne i nematerijalne imovine,
- ❖ novčani primici od povrata danih kredita drugim,
- ❖ novčani primici od prodaje dionica, obveznica drugih poduzeća,
- ❖ novčani izdaci za nabavu nekretnina, opreme i druge materijalne i nematerijalne imovine,
- ❖ novčani izdaci po osnovi kredita danih drugima,
- ❖ novčani izdaci za kupovinu dionica ili obveznica drugih subjekata.

Financijske aktivnosti uključuju transakcije povezane s promjenama u strukturi obveza i kapitala, a odnose se na:

- ❖ novčane primitke od emisije dionica,
- ❖ novčane primitke od emisije obveznica i drugih vrijednosnih papira,
- ❖ novčane primitke od primljenih kredita,
- ❖ novčani izdaci za otkup vlastitih dionica,
- ❖ novčani izdaci za dividende, kamate i sl.,
- ❖ novčani izdaci po osnovi otplate kredita itd. ⁷⁴

Dvije su metode za sastavljanje izvještaja, a to su o izravna ili direktna i neizravna ili indirektna. Direktnom metodom primici i izdaci razvrstani su po poslovnim, investicijskim i financijskim aktivnostima, dok se kod indirektna metode već se neto dobit ili gubitak ispravlja za učinke transakcija nenovčane prirode (npr. amortizacija).⁷⁵

⁷³ Narodne novine, (2009): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Narodne Novine, Zagreb, broj 136/2009, str. 9

⁷⁴ Žager, K. (1999): Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb, str. 58-60

⁷⁵ Ibid, str. 60-62

2.2.5. Izvještaj o promjenama kapitala

Izvještaj o promjenama kapitala sastavlja se kako bi se prikazale promjene u obliku povećanja ili smanjenja komponenti kapitala u određenom razdoblju te transakcije koje su utjecale na promjenu tih komponenti kapitala. Također, izvještaj sadržava informacije o promjenama izravnih i neizravnih komponenti kapitala pri čemu se izravne promjene odnose na one izvan računa dobiti i gubitka, dok su neizravne kroz račun dobiti i gubitka. Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja propisana je struktura i sadržaj izvještaja o promjenama kapitala. Sukladno ZOR-u obvezu sastavljanja izvještaja imaju srednji i veliki poduzetnici te subjekti od javnog interesa. Kapital nekog poduzeća se dijeli na dio koji pripada vlasnicima matice i dio koji pripada vlasnicima nekontrolirajućih interesa, tj., ostalim dioničarima. Izvještaj sadrži podatke o:⁷⁶

- ❖ temeljni (upisani) kapital,
- ❖ kapitalne rezerve,
- ❖ zakonske rezerve,
- ❖ rezerve za vlastite dionice,
- ❖ vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka),
- ❖ statutarne rezerve,
- ❖ ostale rezerve,
- ❖ revalorizacijske rezerve,
- ❖ fer vrijednost financijske imovine raspoložive za prodaju,
- ❖ učinkoviti dio zaštite novčanih tokova,
- ❖ učinkoviti dio zaštite neto ulaganja u inozemstvo,
- ❖ zadržana dobit/preneseni gubitak i
- ❖ dobit/gubitak poslovne godine.

⁷⁶ Brkanić, V. (2016): Hrvatski računovodstveni sustav : HSFI, MSFI, MRS, Tumačenja i ZOR s komentarom (službeni i pročišćeni tekstovi za Hrvatsku), Zagreb, RRiF-plus za nakladništvo i poslovne usluge

2.2.6. Bilješke uz financijske izvještaje

Bilješke uz financijske izvještaje jedan su od 5 temeljnih financijskih izvještaja i sadržavaju informacije koje se ne vide direktno iz ostalih izvještaja, ali su neophodne za razumijevanje i ocjenu poslovanja poduzeća. Trebaju prikazivati korištene računovodstvene politike u cilju boljeg razumijevanja ostalih financijskih izvještaja. Bilješke nisu propisanog sadržaja i oblika već ih svaki poduzetnik sastavlja sukladno svojim potrebama. Bilješke su ključne u donošenu odluka korisnika financijskih izvještaja, te doprinose transparentnosti.⁷⁷

⁷⁷Brkanić, V. (2016): Hrvatski računovodstveni sustav : HSFI, MSFI, MRS, Tumačenja i ZOR s komentarom (službeni i pročišćeni tekstovi za Hrvatsku), Zagreb, RRIF-plus za nakladništvo i poslovne usluge

3. KVALITETA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

Financijski izvještaji predstavljaju važan izvor informacija o poslovanju nekog poduzeća. Sukladno ZOR-u godišnji financijski izvještaji su bilanca, račun dobiti i gubitka, izvještaj o novčanim tijekovima, izvještaj o promjenama kapitala i bilješke uz financijske izvještaje. Prema Ramljak⁷⁸ financijski izvještaji su proizvod financijskog računovodstva, dok je prema Belaku osnovni cilj financijskog računovodstva izrada financijskih izvještaja, a financijsko izvještavanje nezaobilazan element u kontekstu efikasnog funkcioniranja tržišta kapitala.⁷⁹

3.1. Važnost financijskih izvještaja

Efikasno funkcioniranje tržišta kapitala je ključno za ulagatelje, a kvalitetno i transparentno izvještavanje doprinose njegovoj efikasnosti. S obzirom da se na tržištu kapitala ponuda i potražnja za kapitalom susreću, oni pružaju važan izvor informacija. Nedostatak informacija može obeshrabriti ili otjerati ulagatelje s tržišta.⁸⁰

S obzirom na prethodno navedeno važno je istaknuti osnovna obilježja financijskih izvještaja. Financijski izvještaji moraju biti:

- ❖ razumljivi,
- ❖ pouzdani,
- ❖ usporedivi,
- ❖ potpuni,
- ❖ dosljedni,
- ❖ biti sastavljeni prema načelu opreznosti,
- ❖ pružiti mogućnost procijene i
- ❖ značajne stavke iskazivati posebno.

Razumljivost financijskih izvještaja znači da su informacije u financijskim izvještajima jasne korisnicima, kada oni izvještaje, na osnovi ekonomskih i računovodstvenih znanja mogu čitati. Mogućnost procijene prošle, sadašnje i buduće situacije predstavlja važnost izvještaja. Nadalje, kada je informacija nepristrana i kada za nju nema značajnih pogreški kaže se da je

⁷⁸ Ramljak, B. (2014): Osnove računovodstva, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split

⁷⁹ Belak, V., (2006): Profesionalno računovodstvo: prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima, Zagreb, Zgombić & Partneri str. 36.

⁸⁰ Belak, V., Aljinović-Barać, Ž., (2008): "Tajne tržišta kapitala, Zagreb: Belak Excellens. str. 10

pouzdana. Mogućnošću usporedbe izvještaja jednog subjekta kroz više različitih razdoblja te mogućnošću usporedbe s izvještajima drugih subjekata ispunjava se obilježje usporedivosti. Također, zbog mogućnosti precjenjivanja imovine i podcjenjivanja obveza važno se voditi oprežnošću. Dosljednost u kontekstu sastavljanja izvještaja zahtjeva iskazivanje i korištenje istih metoda i načela iz jednog razdoblja u drugo. Potpunost informacija u financijskim izvještajima ključna je u okviru granice značajnosti i troška čime je povezana sa obilježjem značajnosti i sažimanja pri čemu se zahtijeva da se značajne stavke, tj. one čijim se ne iskazivanjem može utjecati na donošenje ekonomskih odluka, posebno iskažu. Zakonom o trgovačkim društvima definirano je kako, uprava poduzeća ima obvezu podnošenja izvješća glavnoj skupštini o stanju poduzeća jednom godišnje u pisanom obliku. Takvo izvješće treba pružiti uravnotežen prikaz i potpunu analizu razvoja i rezultata te položaja poduzeća.⁸¹ Govoreći o obvezama uprave nekog poduzeća javlja se pojam korporativnog izvještavanja i upravljanja.

Korporativno upravljanje kao pojam po prvi se put pojavljuje početkom 80ih godina dvadesetog stoljeća, a kojim se definira odnos između dioničara i menadžera. Prema prvoj cjelovitoj definiciji korporativno upravljanje je sustav kojim se upravlja i kontrolira dioničarskim društvima tj. predstavlja sustav koji definira prava i obveze te ih raspoređuje među članovima društva, tj., poduzeća, sastavlja pravila i način donošenja odluka unutar poduzeća i u konačnici definira strategiju za postizanje ciljeva i način kontrole njihova izvršenja. Glavni cilj ovakvog upravljanja je zaštita dioničara te razvoj i stabilnost tržišta.⁸²

Priprema točnih, preciznih i pravovremenih informacija o poduzeću zadatak je računovodstva. Korporativno upravljanje za sobom vuče i korporativno izvještavanje koje se odnosi na godišnje financijske izvještaje onih poduzeća čiji vrijednosni papiri kotiraju na tržištu. Kako je već navedeno da bi tržište kapitala funkcioniralo efikasno važno je da je korporativno izvještavanje kvalitetno i transparentno. Kada ono nije takvo tada su ulagatelji obeshrabreni te je alokacija sredstava od ulagatelja prema poduzećima otežana i pod utjecajem problema informacijske asimetrije.⁸³

⁸¹ Belak, V., (2006): Profesionalno računovodstvo: prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima, Zagreb, Zgombić & Partneri str. 40-42

⁸² Tipurić, D. (ur.) (2008): Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb, str. 10-19

⁸³ Ibid, str. 469-472

3.2. Agencijska teorija

Agencijskom teorijom objašnjen je odnos agenta i principala pri čemu je agent menadžment, a principal ulagači sa viškom resursa koji svoja sredstva daju agentu na raspolaganje sa svrhom ostvarenja povrata na uloženo. Sljedećom slikom prikazan je njihov odnos.

Slika 2. Agencijski odnos

Izvor: Prikaz autorice prema informacijama iz Tipurić, D.,(2008): Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb, str 116.-118.

Prethodnom slikom prikazan je odnos i problem odnosa između agenta i principala. Naime, obje strane u navedeni odnos ulaze sa svojim interesima. Interes i cilj menadžmenta jest ostvarivanje koristi kroz plaću, status, moć i ostale beneficije ulažući svoj rad i preuzimajući odgovornost uz obvezu maksimizacije koristi principala. S druge strane, principal ulaže svoj višak sredstava u cilju ostvarenja povrata na uložena sredstva, međutim, bez preuzimanja rizika za poslovanje poduzeće.

Agencijskom teorijom pretpostavljeno je da korist tj. bogatstvo principala neće biti maksimizirano jer su njihovi interesi različiti, nisu u jednakom položaju, imaju različiti odnos prema riziku, postoji oportunizam i dolazi do informacijske asimetrije. S obzirom na prethodno navedeno agencijska teorija ukazuje na probleme ugovornog odnosa agenta i principala.

Naime, sam principal ne sudjeluje u aktivnostima koje bi mu trebale osigurati maksimalno bogatstvo te nema potpun nadzor nad agentom, stoga nema sigurnost da agent aktivnosti obavlja u svrhu maksimizacije koristi principala. S obzirom, da i jedni i drugi žele maksimizaciju vlastitih koristi, pretpostavlja se kako agent neće uvijek djelovati u svrhu maksimizacije koristi principala. Takva situacija vodi oportunističkom, tj. sebičnom djelovanju agenta u kojem će agent uložiti onu razinu truda kojom će maksimizirati vlastite koristi, čak i kada čini štetu principalu.⁸⁴

U takvom odnosu dviju strana u kojem svaka ima svoj cilj pri čemu jedna strana nije sigurna ima li potpune informacije nastaje informacijska asimetrija. Međutim, vrlo je važno razlikovati javno dostupne informacije od povlaštenih informacija. Javno dostupna informacija je kao takva poznata svim vanjskim korisnicima dok je povlaštena informacija dostupna samo jednoj strani, u većini slučajeva agentu. Informacijska asimetrija ima dva oblika, a to su problem nepovoljnog izbora i problem moralnog hazarda, koji su u nastavku detaljnije prikazani.⁸⁵

Odluke investitora uvelike ovise o informacijama financijskog računovodstva stoga je informacijska asimetrija ključna jer njezinim djelovanjem mogu nastati negativne posljedice za investitore i efikasno funkcioniranje tržišta kapitala. Nastali problem u odnosu agenta i principala doveo je do razvijanja revizije. Svrha same revizije jest izražavanje mišljenja o pouzdanosti i točnosti izvještaja te je su li financijski izvještaji iskazani fer i istinito. Revizijom se želi povećati vjerodostojnost financijskih izvještaja čime se nastoji umanjiti problem asimetrije informacija.⁸⁶

3.2.1 Problem nepovoljnog izbora

Problem nepovoljnog izbora koji se poistovjećuje sa problemom tržišta limuna javlja se kada jedna strana ima informacijsku prednost u odnosu na drugu stranu. Objašnjenje fenomena najjednostavnije se može prikazati kroz primjer kupnje polovnog automobila.⁸⁷

Vodeći se činjenicom da prodavač uvijek ima više informacija o stanju automobila nego kupac dolazi do asimetrije informacija. Prodavač na takav način može iskoristiti svoju prednost te oglasiti za prodaju lošiji automobil, ali kao automobil dobrih karakteristika.

⁸⁴ Tipurić, D.,(2008): Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb, str 116.-120

⁸⁵ Ibid, str.118

⁸⁶ Filipović, I., (2009): Revizija, Sinergija, Zagreb, str. 9-12

⁸⁷ Tipurić, D.,(2008): Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb, str. 481

Dolazi do situacije u kojoj se na tržištu nalaze i dobri i loši automobili, stoga će kupac će u cijenu automobila biti primoran ukalkulirati i rizik kupnje lošijeg automobila. Uračunavajući rizik kupnje lošijeg automobila kupac će biti spreman platiti manju cijenu za bilo koji automobil. Cijena koju je kupac sada spreman platiti zbog nepovoljnog izbora i nemogućnosti razdvajanja dobrih od loših automobila može biti veća i manja od realne cijene automobila.⁸⁸

Prema tome, zaključak koji se izvodi iz nastale situacije je da u slučaju postojanja problema nepovoljnog izbora da za razliku od prodavača boljih automobila bolje prolaze prodavači lošijih automobila. Objašnjena situacija se dešava i na tržištu kapitala. Donošenje odluka putem financijskih informacija nije jednostavno zbog nedostatka kvalitetnih informacija. Kada ulagači ne posjeduju kvalitetne informacije vrlo je teško razdijeliti on poduzeća čija je stvarna vrijednost viša odnosno niža od prosječne cijene te se dolazi do zaključka kako cijene ne predstavljaju objektivnu vrijednost poduzeća. Informacijsku asimetriju nije moguće potpuno eliminirati ali njene učinke je moguće minimalizirati kvalitetnim i transparentnim korporativnim izvještavanjem.⁸⁹

3.2.2. Moralni hazard

Veliki broj poduzeća u suvremenom svijetu posluje na način da su vlasnička i upravljačka funkcija unutar poduzeća razdvojene. Ovakvim načinom funkcioniranja dolazi do pojave moralnog hazarda, uzrokovanog nemogućnošću potpunog kontroliranja menadžmenta, tj upravljačke funkcije. Primjerom tržišta osiguranja objašnjava se pojam moralnog hazarda.⁹⁰

Naime, u situaciji kada se student želi osigurati od mogućnosti da zbog zdravstvenih problema uzrokovanih težim bolestima ne diplomira na željenom fakultetu osiguravatelj se obvezuje studentu isplatiti određenu svotu novca. Ta je svota jednaka sadašnjoj vrijednosti neto primitaka koju bi student dobio s diplomom i radom u praksi. Zbog nemogućnosti da osiguravatelj ima potpuni nadzor nad studentom u njegovom izvršavanju obveza dolazi do situacije u kojoj student ima prednost koju može iskoristiti te i zbog manjih zdravstvenog problem osigurati isplatu osiguranog iznosa.⁹¹

Kada je nemogućnost kontrole upravljačke funkcije prisutna tada se u poduzeću javlja moralni hazard. S obzirom da je tada menadžerima otvorena mogućnost da ulažu manje truda,

⁸⁸Pervan, M.,(2016): Mikroekonomija III, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split

⁸⁹Pervan, M.,(2016): Mikroekonomija III, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split

⁹⁰Tipurić, D.,(2008): Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb, str. 484

⁹¹Ibid, str. 483

iako na štetu ulagača, to će u većini slučajeva i iskoristiti. Vodeći se činjenicom da su menadžeri neskloni radu ulagači moraju razviti motivirajući sustav nagrađivanja menadžera.⁹²

3.3. Manipulacije u financijskim izvještajima

Kreativno računovodstvo u svojoj osnovi bilo je zamišljeno kao alat za realniji i objektivniji prikaz rezultata poslovanja i financijskog položaja, s obzirom da sadrži mogućnost izbora alternativa u postupcima i metodama za izračun fer vrijednosti bilančnih pozicija. Međutim, između manipulacija putem alternativnih metoda i postupaka koje su legalne računovodstvene manipulacije i manipulacija s ciljem prijevare koje su ilegalne tanka je linija. Tako moćan alat kojim se koristeći fleksibilnost regulatornog okvira može stvoriti lažna slika poduzeća može biti iskorišten od strane menadžmenta u svrhu prijevarnih radnji.⁹³

Prijevara⁹⁴ predstavlja svaki namjeren čin ili propust kojim se nekoga može dovesti u zabludu o rezultatima poslovanja poduzeća i tako mu prouzročiti gubitke, a sve u cilju postizanja vlastitog cilja. Prijevare menadžmenta odnosi se obmanu investitora i kreditora kroz prikazivanje značajno pogrešnih financijskih izvještaja.⁹⁵

Prijevarne radnje najčešće se provode na stavkama visokog rizika tj. kod priznavanja prihoda i potraživanja te na stavkama zaliha. Precjenjivanje ili podcjenjivanje prihoda provodi se najčešće kao prerano priznavanje ili priznavanje u pogrešnom razdoblju, priznavanje prihoda po robi koja još nije otpremljena (konsignacija) te moguće priznavanje fiktivnih prihoda. S gledišta zaliha važno je uočiti mogućnost precijenjene konačne količine, iskazanih zastarjelih zaliha ili pogrešne količine proizvedenih proizvoda i drugo. Posljedica prijevarnih radnji je iskrivljena slika o rezultatima poduzeća.⁹⁶

Stvaranje povoljnije slike o poduzeću ili prikazivanje lošijeg rezultata poslovanja dva su oblika manipulacija. Naime, motiv menadžera za manipuliranje informacijama unutar izvještaja je stvaranje povoljnije slike o poduzeću, dok su općenito motivi za manipulacije unutar financijskih izvještaja vođeni prikazivanjem lošijeg rezultata poslovanja poduzeća.

⁹²Ibid, str 484

⁹³Belak, V., (2011): Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo, Belak Excellence, Zagreb, str. 140-143

⁹⁴Narodne novine, (2011): Kazneni zakon, članak 236, Narodne novine, Zagreb, broj 126

⁹⁵Sever Mališ, S., Tušek B., Žager, L., (2012): Revizija, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, str. 441

⁹⁶Ibid, str. 443

Motivi menadžera za prikazivanje većih prihoda i manjih rashoda, te više imovine i manje obveza su u cilju:

- ❖ lakšeg privlačenja ulagača i povoljnijih kredita od strane kreditora,
- ❖ ostvarivanja menadžerskih bonusa i
- ❖ povećanja cijene dionica i vrijednosti poduzeća na tržištu.

S druge strane financijskim izvještajima koji sadrže informacije o manjim prihodima i većim rashodima te više obveza i manju imovinu žele se::

- ❖ postići manji porezni nameti,
- ❖ spriječiti ulazak nove konkurencije i prikriti od postojeće visoku rentabilnost,
- ❖ zadržati postojeću cijenu kod kupaca i
- ❖ ograditi se od neprijateljskog preuzimanja.

Razlozi za manipuliranje informacijama i općenito posezanjem za takvim postupcima dolaze od činjenice da postoji mala vjerojatnost da će biti otkrivene. Također, menadžeri koristeći se manipulacijama mogu prikriti posljedice krivo donesenih odluka, stoga je zaključak kako su manipulacije u cilju prijevare uvijek rezultat planiranih akcija.⁹⁷

Manipulacije se najčešće izvode na sljedećim pozicijama i prema sljedećim tehnikama:⁹⁸

- ❖ **Manipulacija prihodima** – kako je već navedeno prihodi su najčešće upotrebljavana pozicija za manipulacije u financijskim izvještajima. Provode se kao precjenjivanje i podcjenjivanja prihoda. Mogu se prikazivati kao prihodi koji su stvarno nastali, ali se priznaju u krivom razdoblju, pa sve do prikazivanja prihoda koji nisu ni nastali tzv. fiktivni prihodi.
- ❖ **Manipulacija materijalnom imovinom (oprema, nekretnine)** – kada je cilj uprave poduzeća prikazati bolji financijski rezultat tada će se svi popratni troškovi nabave opreme ili postrojenja pridodati nabavnoj vrijednosti kupljenje imovine, a neće se teretiti troškovi razdoblja. U protivnom, kada uprava želi prikazati lošiji financijski rezultat tada se dodatni troškovi nabave knjiže kao rashodi razdoblja, a ne kao uvećanje nabavne vrijednosti kupljene imovine.

⁹⁷ Negovanović, M. (2011): Kreativno računovodstvo i krivotvorenje financijskih izvještaja – III. dio, RRiF, str. 85-87

⁹⁸ Ibid, str.39-49

- ❖ **Manipulacija sa nematerijalnim imovinom**(ulaganja) – sukladno MRS-u 38 troškovi istraživanja, obuke i uhodavanja ne smiju se smatrati nematerijalnom imovinom, već se moraju priznavati kao troškovi razdoblja u kojem nastaju.
- ❖ **Manipulacija sa zalihama** – kada se želi prikazati veći rezultat poslovanja manipulacije na zalihama provode se precjenjivanjem količine zaliha, te u obrnutoj situaciji zalihe se podcjenjuju kada je cilj prikazati lošiji financijski rezultat
- ❖ **Manipulacije s kratkoročnim potraživanjima** – odnose se na otpis potraživanja za koji nije definiran jasan kriterij otpisa već su potraživanja prema subjektivnoj procjeni nenaplativa. Veći otpis vrši se za prikaz lošijeg dok se manji otpis vrši za prikaz boljeg financijskog rezultata.
- ❖ **Manipulacije sa financijskim plasmanima** – odnose se na manipulacije u aktivi bilance kroz klasifikaciju vrijednosnih papira. Naime, postoje dugoročni vrijednosni papiri i oni se drže do dospijeca, te kratkoročni koji se drže radi trgovanja. Utjecaj na rezultat vrši se tako da se dugoročne vrijednosne papire klasificira kao kratkoročne kada je njihova tržišna cijena porasla, te se oni procjenjuju po fer vrijednosti i prikazuju u revalorizacijskim rezervama. Međutim, kada se oni u sljedećem razdoblju ponovo klasificiraju u dugoročne doći će do povećanja prihoda zbog ukidanja rezerviranja dolazi do povećanja prihoda. Također, kod papira koji se drže radi trgovanja pri snižavanju cijena na tržištu, potrebno je priznati rashod, a ne ih i dalje voditi po nabavnoj vrijednosti.
- ❖ **Manipulacije sa rezerviranjima i obvezama** – koristi se kada se prikazivanjem manjih rashoda želi postići bolji financijski rezultat, ili većim rashodima lošiji rezultat. Rezerviranja su pogodna za krivotvorenje zbog mogućnosti naknadnog ukidanja rezerviranja i priznavanja prihoda po ukinutim rezerviranjima u sljedećim razdobljima.

Manipulacije unutar izvještaja nekada je teško otkriti te takav proces može biti dugotrajan međutim, kontrola financijskih izvještaja važan je faktor u procesu korporativnog izvještavanja. S obzirom na visinu zadatka koja je pred onima koji manipulacije otkrivaju, znanje koje moraju imati je vrlo široko te je prvenstveno važno da poznaju računovodstvene i

porezne propise, da mogu prepoznati poslovnu aktivnost te da poznaju sustav financijskog izvještavanja uz obavezno odlično poznavanje rada na računalu.⁹⁹

Cilj kontrole financijskih izvještaja jest otkrivanje i otklanjanje nastalih greški ili propusta. Zadatak kontrole je pružiti povratnu informaciju vanjskim korisnicima o mogućnosti nastanka značajno pogrešno iskazanih financijskih izvještaja.¹⁰⁰

Može se reći kako je informatizacijom postupka knjiženja poslovnih promjena mogućnost greške značajno smanjena, međutim, i njega je potrebno kontrolirati zbog mogućnosti nastanka promjena unutar regulatornog okvira.¹⁰¹

Završetkom regularnog računovodstvenog procesa unosa poslovnih promjena, usklađenja konto kartica, analize bruto bilance te sastavljanja izvještaja počinje proces kontrole. Koraci pri kontroliranju i sastavljanju financijskih izvještaja započinju pregledom **balance**.¹⁰²

Unutar stavki dugotrajne imovine važno je:¹⁰³

- ❖ prekontrolirati konta imovine u pripremi,
- ❖ provjeriti stope amortizacije i obračun za tekuće razdoblje,
- ❖ provjeriti iskazane vrijednosti imovine u bilanci i izvještajima,
- ❖ provjeriti stanje u analitičkom knjigovodstvu sa stanjem imovine u bruto bilanci (sintetika),
- ❖ provjeriti je li financijska imovina klasificirana u skladu s računovodstvenim politikama i je li usklađena na fer vrijednost na dan izvještavanja,
- ❖ identificirati povezane poduzetnike i provjeriti odnose i pro-mete s povezanim poduzetnicima i provjeriti stanja odgođene porezne imovine i razloge zbog kojih ona nastaje (preneseni gubici, zalihe, amortizacija i ostalo).

Kod kratkotrajne imovine važno je:¹⁰⁴

- ❖ provjeriti metode razduživanja zaliha,
- ❖ provjeriti je li se kod primjene metode standardnog troška redovito usklađuju i prate cijene nabave,

⁹⁹ Bakran, D., Gulin, D., Milčić, I., (2014): Pripremne radnje za sastavljanje financijskih izvještaja, Koraci kontrole financijskih izvještaja, HZRIF, Ekonomski fakultet, RiF, Zagreb, str 16-18

¹⁰⁰ Ibid, str. 16.

¹⁰¹ Ibid, str. 16

¹⁰² Ibid, str 17.

¹⁰³ Ibid, str. 17.

¹⁰⁴ Ibid, str. 17.

- ❖ provjeriti stanja na kontima trgovačke robe,
- ❖ utvrditi fer vrijednost biološke imovine,
- ❖ utvrditi stanje potraživanja od kupaca,,
- ❖ provjeriti dospelosti potraživanja i zastaru potraživanja,
- ❖ provjeriti i uskladiti potraživanja od države (porez na dobit),
- ❖ provjeriti stanja konta žiro-računa domaće i stranih valuta,
- ❖ provjeriti salda konta prijelaznih računa i
- ❖ provjeriti i uskladiti plaćene troškove budućeg razdoblja.

U stavkama pasive na kapitalu i rezervama potrebno je:¹⁰⁵

- ❖ provjerit promjene temeljnog kapitala,
- ❖ provjeriti stanja kapitalnih rezervi,
- ❖ provjeriti stanja rezervi iz dobiti u slučajevima kada postoji obveza raspodjele dobiti na rezerve,
- ❖ provjeriti promete po revalorizacijskim rezervama i usporediti,
- ❖ provjeriti knjiženja na kontima zadržane dobiti ili prenesenog gubitka (odgođena porezna imovina),
- ❖ proknjižiti raspodjelu dobiti prema odluci o raspodjeli dobiti ili prijenosu gubitka i
- ❖ prekontrolirati ugovore prema kojima su iskazana rezerviranja i njihov porezni status.

Na stavkama dugoročnih obveze potrebno je:¹⁰⁶

- ❖ provjeriti odnose s povezanim poduzetnicima i posebno ih iskazati,
- ❖ utvrditi i provjeriti stanje duga prema obvezama po osnovi zajmova, depozita i sličnih obveza i
- ❖ provjeriti stanja odgođene porezne.

Kratkoročne obveze¹⁰⁷

- ❖ utvrditi i odvojiti povezane osobe i posebno ih iskazati u financijskom izvještaju,
- ❖ provjeriti jesu li zatvorena stanja obveza po predujmovima za primljene isporuke dobara i usluga i
- ❖ provjeriti je li odbijen pretporez po primljenim računima za predujam.

¹⁰⁵ Bakran, D., Gulin, D., Milčić, I., (2014): Pripremne radnje za sastavljanje financijskih izvještaja, Koraci kontrole financijskih izvještaja, HZRIF, Ekonomski fakultet, RiF, Zagreb, str 18

¹⁰⁶ Ibid str 18

¹⁰⁷ Ibid str 18

Nadalje unutar izvještaja **računa dobiti i gubitka** potrebno je na stavkama:

Poslovni prihodi¹⁰⁸

- ❖ Provjeriti usklađenost sa standardima financijskog izvještavanja za priznavanje prihoda te klasifikaciju u skladu sa standardima (prihodi od prodaje i ostali poslovni prihodi).

Poslovni rashodi¹⁰⁹

- ❖ Promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda,
- ❖ proknjižiti i provjeriti iznose iskazanih kamata i
- ❖ provjeriti knjižene tečajne razlike.

3.4. Kvaliteta dobiti

Mjera uspješnosti poslovanja poduzeća može se definirati kvalitetom dobiti. Ključna su tri elementa kvalitete: ¹¹⁰

- ❖ mora odražavati trenutnu poslovnu učinkovitost,
- ❖ dobro procjenjivati buduće poslovne učinkovitosti i
- ❖ sigurno odražavati stvarnu vrijednost poduzeća.

Kada se želi ukazati na sposobnost poduzeća da iz redovnog poslovanja u kontinuitetu osigurava novac koristi se pokazatelj kvalitete dobiti. Korištenje ovog pokazatelja logično je zbog toga što on uzima informacije iz novčanog toka u kojem je mogućnost menadžerskih manipulacija minimizirana.

Smatra se kako uzimanje više računovodstvenih obračuna u pokazatelj kvalitete dobiti doprinosi manjoj kvaliteti. Stoga je veća kvaliteta dobiti ona koja osigurava više značajnih informacija o financijskom poslovanju poduzeća, s obzirom da su one relevantne vanjskim korisnicima za donošenje odluka. ¹¹¹

¹⁰⁸Bakran, D., Gulin, D., Milčić, I., (2014): Pripremne radnje za sastavljanje financijskih izvještaja, Koraci kontrole financijskih izvještaja, HZRIF, Ekonomski fakultet, RiF, Zagreb, str 16-18

¹⁰⁹ Ibid, str. 18.

¹¹⁰Šodan, S. (2014): Modeliranje utjecaja računovodstva fer vrijednosti na kvalitetu objavljenih financijskih performansi, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Split, str. 74-76.

¹¹¹Šodan, S., (2015): Financijska analiza poslovanja, nastavni materijal, Sveučilište u Splitu

Formule za izračun kvalitete dobiti su:

- ❖ odnos novčanih primitka po osnovi prodaje i prihod od prodaje i
- ❖ novčani primici od poslovnih aktivnosti i poslovnom dobiti. (pri čemu je poslovna dobit EBIT, tj. dobit prije kamata i poreza).

Kvaliteta dobiti može poprimiti vrijednost pokazatelja **1** te **veću** ili **manju** od **1**. Smanjivanje pokazatelja predstavlja manju kvalitetu dobiti.¹¹²

S obzirom na to da menadžeri sudjeluju u izračunima kategorija obračuna pokazatelja, može se pretpostaviti kako će u cilju ostvarenja vlastitih koristi manipulirati određenim obračunima. Iako se računovodstveni obračuni još uvijek koriste za vrednovanje poduzeća, bolje je koristiti novčane tokove u procjeni kvalitete dobiti, s obzirom da predstavljaju pouzdaniju mjeru financijskih performansi. Svaka je objavljena računovodstvena informacija vrlo korisna i važna ukoliko utječe na donošenje poslovnih odluka. Zaključak koji se izvodi iz navedenog jest da je objava informacija o poslovanju poduzeća ključna radi informativnih svrha te zbog funkcije nadzora menadžera.¹¹³

3.5. Prethodna istraživanja

Razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice razmatrana je u mnogim aspektima kao i utjecaj različitih faktora na kvalitetu dobiti. Međutim, razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice sve je češće predmet istraživanja zbog različitosti poreznih i računovodstvenih propisa, dok je najčešće korištena mjera kvalitete dobiti bila vezana za karakteristike obračunskih veličina i reakcije ulagača.¹¹⁴

Nadalje, razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice vrlo je često bila predmetom istraživanja u svrhu dobivanja informacija o tome daje li podatak o BTD-u informacije o zaradama poduzeća ili pak budućim performansama poduzeća. Također, različiti su stavovi izneseni na temu povezanosti načina upravljanja menadžera i zaradama koje poduzeće ostvaruje. Provedeno istraživanje Mills i Newberry¹¹⁵ napravili su na uzorku poduzeća koji su

¹¹²Šodan, S., (2015): Financijska analiza poslovanja, nastavni materijal, Sveučilište u Splitu

¹¹³Šodan, S., (2014): Modeliranje utjecaja računovodstva fer vrijednosti na kvalitetu objavljenih financijskih performansi, doktorska disertacija, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split, str. 66.

¹¹⁴ Šodan, S. (2012): Book - Tax Differences and Companies' Financial Characteristics, The Case of Croatia, The Bussines Review, Cambridge, vol. 19, Summer edition, str 266.

¹¹⁵ Mills, F.L., Newberry, K.J.,(2001): The Influence of Tax and Nontax Costs on Book-Tax Reporting Differences: Public and Private Firms. The Journal of the American Taxation Association: Spring 2001, Vol. 23, No. 1, str.. 1-19.

u djelatnosti proizvodnje poslovali od 1981 do 1996 te je dokazano kako poduzeća kojima upravljaju menadžeri imaju veći BTĐ. Također, dobiveni su i rezultati prema kojima javna, visoko pozicioniran, i poduzeća s lošijim financijskim položajem te niskim zaradama imaju visoki BTĐ.¹¹⁶

Još jedno istraživanje proveo je Phillips¹¹⁷ uz zaključak kako je odgođena porezna imovina važniji podatak nego li obračunske vrijednosti izvedene prema Jonesovom modelu upravljanja zaradama. Naime, najčešće se privremene porezne razlike povezuju sa upravljanjem zaradama.¹¹⁸

Nadalje, istraživana je i činjenica postoji li povezanost razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice sa očekivanim rezultatima poduzeća. Nekoliko autora došlo je do sljedećih rezultata provedenog istraživanja. Jackson¹¹⁹ analizira kategorije ukupne razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice. Također, dolazi do zaključka kako je porast dobiti prije oporezivanja obrnuto proporcionalno povezana s privremenom razlikom dobiti i porezne osnovice.¹²⁰ Osim toga, Lev i Nissim¹²¹ istražuju pretpostavku kojom dokazuju da je razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice značajno povezana s očekivanim zaradama i povratima na ulaganja u sljedećih 5 godina poslovanja.¹²²

Sva navedena istraživanja provedena su u Velikoj Britaniji te Sjedinjenim Američkim Državama. Šodan¹²³ provodi prvo istraživanje razlike dobiti i porezne osnovice te utjecaj na kvalitetu dobiti za Republiku Hrvatsku na poduzećima koja su poslovala od 2000 do 2009 godine potvrdilo je povezanost računovodstvene dobiti i porezne osnovice u obrnuto proporcionalnom odnosu naspram kvalitete dobiti.¹²⁴

¹¹⁶Šodan, S. (2012): Book - Tax Differences and Companies' Financial Characteristics, The Case of Croatia, The Business Review, Cambridge, vol. 19, Summer edition, str 266.

¹¹⁷Phillips, J.D. (2003): Corporate Tax-Planning Effectiveness: The Role of Compensation-Based Incentives. The Accounting Review: July 2003, Vol. 78, No. 3, str. 847-874.

¹¹⁸Šodan, S. (2012): Book - Tax Differences and Companies' Financial Characteristics, The Case of Croatia, The Business Review, Cambridge, vol. 19, Summer edition, str 266.

¹¹⁹Jackson, M.,(2009): Book-Tax Differences and Future Earnings Changes, Journal of American Taxation Association, Vol. 37, No. 2, 2015, str 491-521

¹²⁰Ibid, str 266

¹²¹Lev, B., Nissim D.,(2004): Taxable Income, Future Earnings, and Equity Values. The Accounting Review: October 2004, Vol. 79, No. 4, pp. 1039-1074.

¹²²Šodan, S. (2012): Book - Tax Differences and Companies' Financial Characteristics, The Case of Croatia, The Business Review, Cambridge, vol. 19, Summer edition, str 266.

¹²³Šodan, S. (2012): Book - Tax Differences and Companies' Financial Characteristics, The Case of Croatia, The Business Review, Cambridge, vol. 19, Summer edition, str 265.-271.

¹²⁴Ibid, str 271

4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE UTJECAJA RAZLIKE RAČUNOVODSTVENE DOBITI I POREZNE OSNOVICE NA KVALITETU FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

4.1. Opis uzorka

Istraživanja razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice te utjecaj na kvalitetu dobiti provedena su na različitim tržištima. Također, u Republici Hrvatskoj takva su istraživanja provedena, ali su rijetka.

Ovo se istraživanje bavi navedenom problematikom na uzorku poduzeća koja su u 2015. godini na tržištu Republike Hrvatske poslovale sa dobiti, te je uzorak za istraživanje dobiven iz baze podataka Amadeus. Na datum pretrage poduzeća 11. travnja 2017. prema Amadeusovoj bazi podataka u Republici Hrvatskoj poduzeća koja su u 2015. godini u financijskim izvještajima imale stavku dobiti prije poreza, uz uvjet da je stavka minimalno 0 bilo je 1263. Međutim, naknadnom obradom podataka radi izračuna pokazatelja koji su potrebni za izradu istraživanja, određena su poduzeća uklonjena iz analize zbog nedostatka podataka ključnih za izračun pokazatelja. U konačnici uzorak sadrži 1126 poduzeća čija vrijednost dobiti ide od 0 do 315 miliona eura. Postavljen je hipoteze ispitat će se kvantitativnim metodama testiranja. Navedeno istraživanje provest će se u statističkom programu SPSS_Statistics 24.

Metodama tabličnog i grafičkog prikazivanja, deskriptivnom statistikom te regresijskom i korelacijskom analizom izvršit će se testiranje. Unutar deskriptivne statistike izračunat će se aritmetička sredina, medijan, minimum, maksimum te standardna devijacija. Izračun utjecaja nezavisnih varijabli na promjenu zavisnih izvršit će se putem regresijske analize pri čemu su nezavisne varijable profitabilnost, zaduženost, povrat na imovinu, djelatnost poduzeća i kvaliteta dobiti, dok je zavisna varijabla razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice. Zaključci testiranja bit će doneseni pri razini signifikantnosti od 5%.

4.2. Primijenjene statističke metode i izbor varijabli

U cilju donošenja konkretnih zaključaka u ovom radu različitim statističkim metodama obradit će se baza podataka. Podatci koji su prikupljeni nalazi se u MS Excelu dokumentu, te će u svrhu dobivanja rezultata biti importirani u SPSS_Statistics 24.

Glavna pretpostavka ovog rada glasi:

H1: Razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice povezana je s kvalitetom financijskog izvještavanja

Baza podataka prvo je obrađena kroz metode deskriptivne statistike.

Deskriptivna statistika dio je matematičke statistike koja se bavi uzorkom na temelju čijeg se testiranja može naslutiti svojstvo neke populacije. Naime, uzorak je dio populacije, a populacija čini cjelinu neke pojave. Prikupljanjem, grupiranjem te izračunom karakteristika skupa neku je pojavu kroz statističku građu lakše prikazati i donijeti zaključak o njoj.¹²⁵

Na navedenom uzorku metodama deskriptivne statistike ispitat će se vrijednosti mjere centralne tendencije tj., aritmetička sredina, medijan, standardna devijacija, te minimum i maksimum, te standardna devijacija. Grupiranje podataka, te zbrajanje, uređivanje podataka koje o veličini skupa, te visini pokazatelja. Grafičkim i tabelarnim prikazivanjem izvršit će se prikaz rezultata istraživanja.

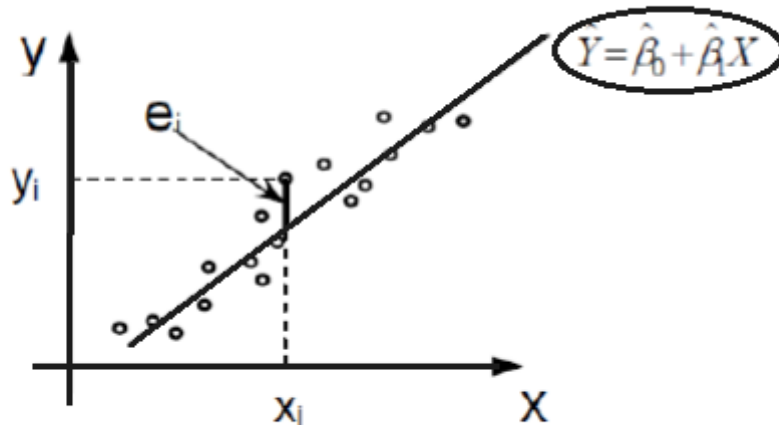
Pearsonov koeficijent linearne korelacije¹²⁶ izračunat će se u svrhu otkrivanja povezanosti između pokazatelja poslovanja. Također, istražiti će se postoji li povezanost, tj. korelacija između razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovce, ROA, profitabilnosti i zaduženosti.

Regresijska analiza koristi se kada postoje dvije ili više varijabli koje su inherentno povezane. Za takve varijable kaže se da postoji određena zavisnost među njima, a koju se želi istražiti. Model se sastoji od jedne zavisne i jedne ili više nezavisnih varijabli. U ovisnosti o broju nezavisnih varijabli regresija može biti jednostruka ili višestruka, dok model može biti linearan i nelinearan.¹²⁷

¹²⁵Rozga, A.,(2009.): Statistika za ekonomiste, 3 izmijenjeno izdanje, Ekonomski fakultet Split, Split, str. 55-57
u¹²⁶Pivac, S., (2010.): Statističke metode, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split, str. 250-253

¹²⁷Ibid, str 254

Unutar navedenog modela, Y_i predstavlja vrijednost zavisne varijable za svaki i , dok su parametri beta nepoznati parametri, te je parametar e slučajna greška za svaki i . Uz svaku provedenu regresiju, testirane su i neke regresijske pretpostavke, odnosno potencijalni problemi multikolinearnosti te autokorelacije.¹²⁸ Slika 3 pokazuje linearan regresijski model.

Slika 3. Dijagram rasipanja između varijabli x i y s ucrtanim regresijskim pravcem

Izvor: Pivac, S., (2010): Statističke metode, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split, str. 255.

U ovom radu koristit će se višestruka linearna regresija koja ima sljedeći oblik:

Razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice (BTD) = $\beta_0 + \beta_1 \times \text{ROA} + \beta_2 \times \text{zaduženost} + \beta_3 \times \text{veličina poduzeća} + \beta_4 \times \text{djelatnost}$

Drugi model ima sljedeći oblik:

Kvaliteta dobiti = $\beta_0 + \beta_1 \times \text{BTD} + \beta_2 \times \text{ROA} + \beta_3 \times \text{koeficijent zaduženosti} + \beta_4 \times \text{djelatnost} + \beta_5 \times \text{veličina poduzeća}$

pri čemu je:

¹²⁸ Pivac, S., (2010.): Statističke metode, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split, str. 255

BTD – razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice koja se dobije na osnovi sljedećeg izračuna:

$$\text{BTD} = (\text{Porezna osnovica} - \text{Dobit prije poreza}) / \text{Ukupna imovina} \quad (1)$$

ROA(Return on assets) – povrat na imovinu odnosi se na dobit koju poduzeće generira iz jedne novčane jedinice imovine.

$$\text{ROA} = \text{Dobit prije oporezivanja} / \text{Ukupna imovina} \quad (2)$$

Koeficijent zaduženosti - odnos između imovine te tuđih izvora financiranja.

$$\text{Koeficijent zaduženosti} = \text{Ukupne obveze} / \text{Ukupna imovina} \quad (3)$$

Veličina poduzeća - mjerena veličinom aktive (izračunata kao prirodni logaritam aktive)

Kvaliteta dobiti - Kvaliteta dobiti mjerena je tzv. ACCR pokazateljem

Pri čemu je:

$$\text{ACCR} = (\Delta\text{CUAS} - \Delta\text{CASH}) - (\Delta\text{CULI} - \Delta\text{LOAN} - \Delta\text{TAXA}) - \text{DEPR} \quad (4)$$

ΔCUAS = promjena u tekućoj imovini,

ΔCASH = promjena u novcu i novčanim ekvivalentima

ΔCULI = promjena u tekućim obvezama,

ΔLOAN = promjena u dugovima izraženo unutar tekućih obveza,

ΔTAXA = promjena u iznosu poreza na dobit (u radu zanemarena, promatrana jedna godina)

DEPR = deprecijacija/amortizacija.

Obračunske veličine (ACCRUALS-ACCR) podijeljene su s ukupnom imovinom i preračunate u apsolutne vrijednosti radi dobivanja mjere kvalitete dobiti. Kada je vrijednost obračunskih veličina bliža 0 veća je kvaliteta dobiti. Veća obračunska veličina označava manju kvalitetu dobiti.¹²⁹

Unutar istraživanja bit će uključene u regresijski model i kvalitativne veličine stoga će biti konstruirane **dummy varijable**. One su umjetno konstruirane varijable koje označavaju

¹²⁹ Amor, T., Tascon Fernandez, M.T.,(2011): Accruals cash flows and earnings in european privately held firms, Pervinia, Monografico, Univesidad de Leon, str. 133-156.

postojanje ili nepostojanje neke pojave, tj. fenomena. Mogu poprimiti vrijednost 0 kada fenomen ne postoji, tj. 1 kada postoji. U ovom radu dummy varijable bit će kreirane za djelatnost poslovanja kojih je 18, prema sektoru kojih ima 4. Navedeni modeli regresije bit će ispitani prvo bez utjecaja dummy varijabli, a potom će se one uključiti u model u svrhu dobivanja rezultata po sektorima djelatnosti, te utvrđivanja mogućih promjenama rezultata u ovisnosti o sektoru.

4.3. Rezultati provedenih testiranja hipoteza

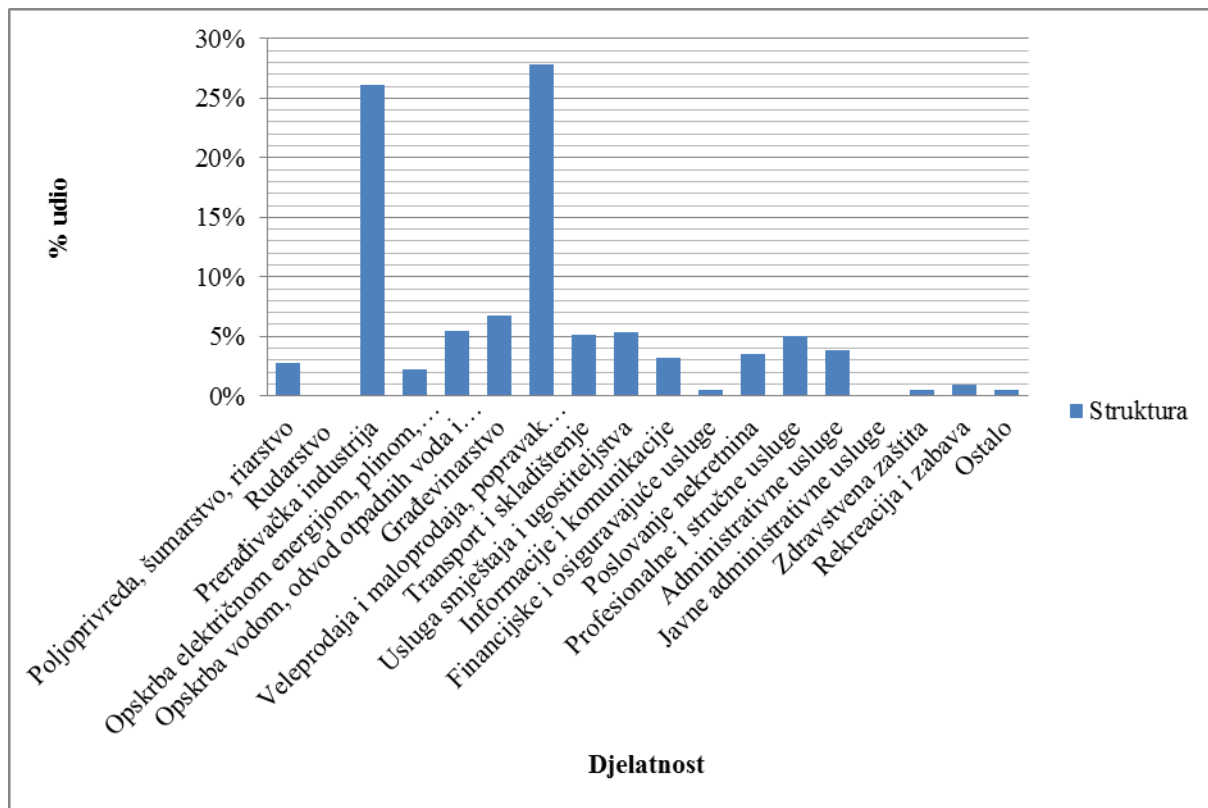
4.3.1. Rezultati deskriptivne statistike

U ovo istraživanje uključeno je 1126 poduzeća koji djeluju u različitim djelatnostima. U sljedećoj tablici prikazan je broj poduzeća koji posluje u svakoj djelatnosti zasebno. Prema navedenim podacima najviše poduzeća djeluje u djelatnosti veleprodaja, maloprodaja i popravak motornih vozila i motocikala, dok samo jedno poduzeće djeluje u rudarstvu te uslugama javne administracije.

Tablica 2. Poduzeća prema djelatnosti

NKD - Djelatnost	Broj poduzeća
Poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo	31
Rudarstvo	1
Prerađivačka industrija	294
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacijom	25
Opskrba vodom, odvod otpadnih voda i gospodarenje otpadom	61
Građevinarstvo	76
Veleprodaja i maloprodaja, popravak motornih vozila i motocikala	314
Transport i skladištenje	58
Usluga smještaja i ugostiteljstva	60
Informacije i komunikacije	36
Financijske i osiguravajuće usluge	6
Poslovanje nekretnina	40
Profesionalne i stručne usluge	57
Administrativne usluge	43
Javne administrativne usluge	1
Zdravstvena zaštita	6
Rekreacija i zabava	11
Ostalo	6
UKUPNO (N)	1126

Sukladno prethodnoj tablici, struktura poduzeća prikazana je na sljedećem grafičkom prikazu na kojem se vidi kako najveći postotak zauzima veleprodaja, maloprodaja i popravak motornih vozila i motocikala.

Graf 1. Prikaz strukture djelatnosti

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Nadalje, svaka od djelatnosti spada u jedan od 4 sektora djelatnosti, za koji su formirane dummy varijable.

Sektor A (primarni) – ubraja 31 poduzeće koje posluje u djelatnostima poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

Sektor B (sekundarni) – broji 397 poduzeća koja posluju u djelatnostima rudarstva, prerađivačke industrije, opskrbe plinom, parom i klimatizacijom te građevinarstvom.

Sektor C (tercijarni) – ubraja 631 poduzeće koje posluje u djelatnostima veleprodaje, maloprodaje i popravka motornih vozila i motocikala, transporta i skladištenja, usluga smještaja i ugostiteljstva, informacija i komunikacija, financijskih i osiguravajućih usluga, poslovanja nekretninama, profesionalnih i stručnih usluga, administrativnih usluga, rekreacije i zabave te ostale usluge.

Sektor D (kvartarni) – broji 67 poduzeća koja posluju u djelatnostima zdravstvene zaštite, javne administracije te opskrbe vodom te odvodom otpadnih voda.

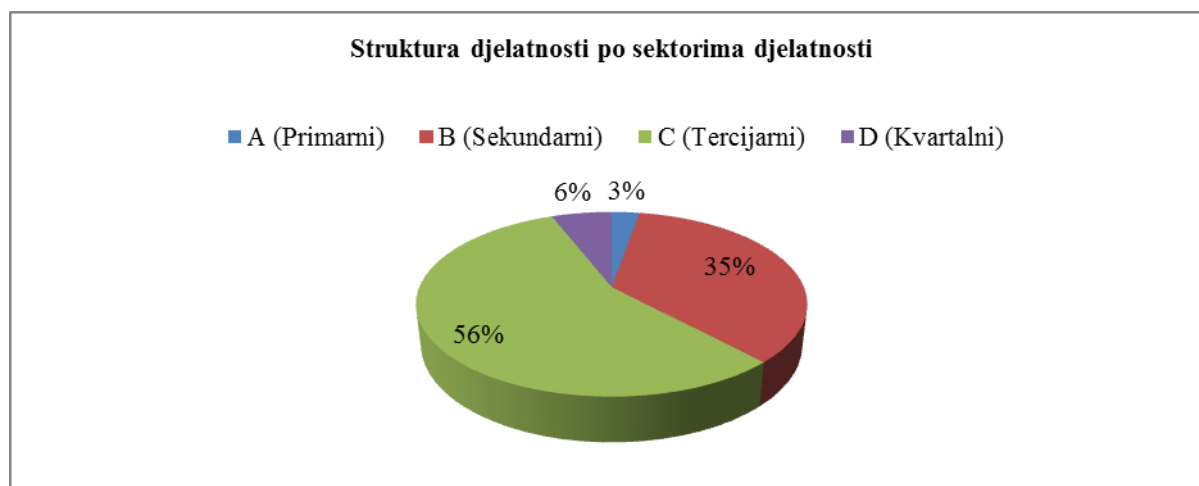
Struktura prema sektorima dana je u sljedećoj tablici prema kojoj se vidi da sektor tercijarnih djelatnosti kojem je dodijeljen indeks C ima najveći broj poduzeća, dok primarni ima najmanje.

Tablica 3. Djelatnost po sektorima

Sektor djelatnosti	Broj poduzeća
A (Primarni)	31
B (Sekundarni)	397
C (Tercijarni)	631
D (Kvartarni)	67
Ukupno	1126

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Na sljedećem grafičkom prikazu jasno se predočuje situacija iz tablice. Naime, 56% poduzeća posluje u djelatnostima tercijarnog sektora, dok najmanje poduzeća posluje u primarnom sektoru, samo 31%.

Graf 2. Struktura djelatnosti po sektorima djelatnosti

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Istraživanje se provodi na poduzećima koja su u 2015. godini poslovala i ostvarila dobit. U sljedećoj tablici vidljivo je kako je najveći dio poduzeća ostvario do 1 miliona eura dobiti

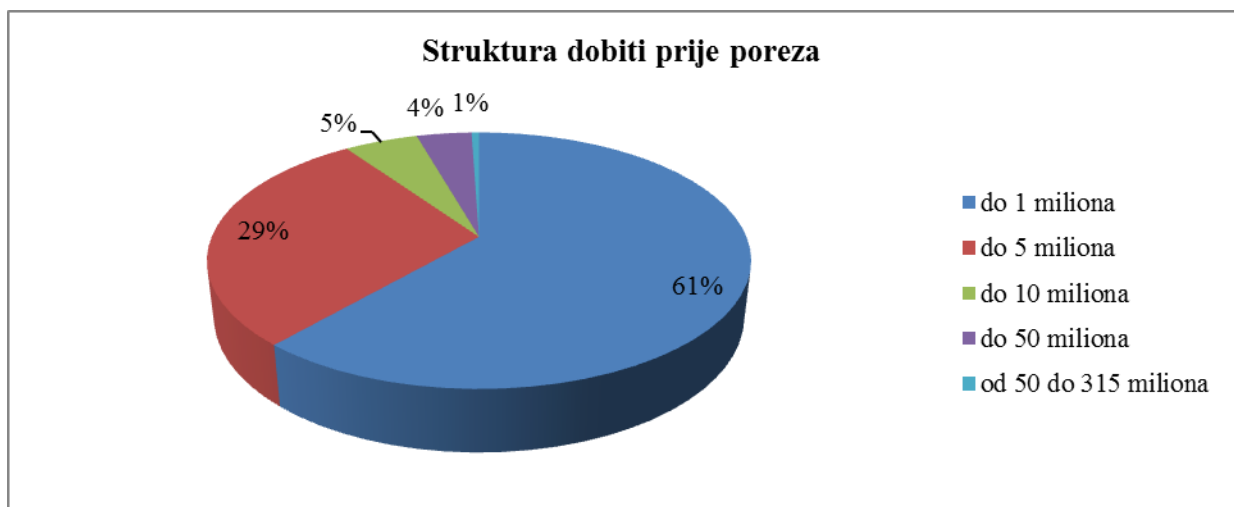
prije poreza, dok se tek 6 poduzeća nalazi u skupini koja je ostvarila preko 50 miliona eura dobiti prije poreza.

Tablica 4. Poduzeća prema dobiti prije poreza

Iznos dobiti prije poreza (EUR)	Broj poduzeća
do 1 miliona	692
do 5 miliona	325
do 10 miliona	59
do 50 miliona	44
od 50 do 315 miliona	6
Ukupno	1126

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Prema podacima iz prethodne tablice formiran je sljedeći grafikon. Na grafikonu se može iščitati kako čak 61% poduzeća spade u skupinu poduzeća koji ostvaruju dobiti prije poreza do 1 miliona eura, dok njih 1% ostvaruje dobit prije poreza preko 50 miliona eura.

Graf 3. Struktura dobiti prije poreza

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Obvezu za porez na dobit u 2015. godini imalo je 855 poduzeća, te je najveći iznos obveze za porez u 2015. godini iznosio 60,2 miliona eura.

Prema **tablici 5**, aritmetička sredina razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice iznosi -0,422. Razlika aritmetičke sredine i medijana očituje se u ekstremnim vrijednostima koje pokazuje BTĐ poprima. Malo je prosječno odstupanje od aritmetičke sredine i ono iznosi 4,918. Raspon BTĐ-a ide od – 142,76 do 2,252. Negativnu vrijednost BTĐ poprima kada je umnožak poreza i broja 5 (nastalo od 20% poreza na dobit) manji od dobiti prije poreza.

Tablica 5. Srednje vrijednosti i mjere disperzije

MJERE	Razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice	Povrat na imovinu	Pokazatelj zaduženosti	Veličina poduzeća
Veličina uzorka	1126	1126	1126	1126
Minimum	-142.763	0.000	0.001	12.261
Maksimum	2.252	76.550	10.880	22.966
Aritmetička sredina	-0.422	0.603	0.597	16.498
Standardna devijacija	4.918	3.889	0.420	1.176
Medijan	-0.000361	0.055	0.598	16.493

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

4.3.2. Rezultati korelacijske i regresijske analize

Tablicom 6 prikazana je moguća veza i značajnost veze između pokazatelja uvrštenih u istraživanje. BTĐ ima negativnu vezu s povratom na imovinu te pokazateljem zaduženosti, dok je veza pozitivna u odnosu na veličinu poduzeća. Zaključuje se kako je BTĐ veći kada je poduzeće veće.

Povrat na imovinu pozitivno je koreliran sa zaduženošću što može značiti da se poduzeća zadužuju kako bi ostvarila povrat na imovinu, međutim korelacija je negativna sa veličinom poduzeća i BTĐ-om. Ista je situacija i kod pokazatelja zaduženosti.

Veličina je pozitivno vezana u BTĐ što pokazuje i koeficijent korelacije koji je između ove dvije veličine najveći, dok je uz povrat na imovinu i koeficijent zaduženosti korelacija negativna.

Povrat na imovinu je pokazatelj profitabilnosti poduzeća kao obračunska veličina i koji u ovom istraživanju poprima vrijednost aritmetičke sredine od 0,603, sa većim odstupanjem od medijana koji je 0,005, a koji se kreće u rasponu od 0 do 76,5, te s malim prosječnim odstupanjem od aritmetičke sredine. Pozitivne vrijednosti pokazatelja kažu kako je svako poduzeće generiralo dobit iz uložene jedinice imovine.

Pokazatelj koeficijent zaduženosti poprima vrijednost aritmetičke sredine 0,59 kao i medijan, stoga se zaključuje kako pola poduzeća zaduženo više od 59% a pola manje od 59%, tj. da se koriste tuđim izvorima financiranja u odnosu na vlastiti kapital u omjeru 59% tuđi izvori i 41% vlastiti izvori. Međutim, s obzirom na dobiveni raspon koji se kreće od 0,001 do 10,87 vidljivo je postojanje poduzeća čije su obveze 10,87 puta veće od visine imovine.

Tablica 6. Pearsonov koeficijent korelacije

		Razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice	Povrat na imovinu	Pokazatelj zaduženosti	Veličina poduzeća
Razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice	Pearsonov koeficijent korelacije	1	-.700**	-0.009	.234**
	Signifikantnost		0	0.774	0
	Broj poduzeća	1126	1126	1126	1126
ROA	Pearsonov koeficijent korelacije	-.700**	1	0.025	-.351**
	Signifikantnost	0		0.407	0
	Broj poduzeća	1126	1126	1126	1126
Pokazatelj zaduženosti	Pearsonov koeficijent korelacije	-0.009	0.025	1	-.106**
	Signifikantnost	0.774	0.407		0
	Broj poduzeća	1126	1126	1126	1126
Veličina poduzeća	Pearsonov koeficijent korelacije	.234**	-.351**	-.106**	1
	Signifikantnost	0	0	0	
	Broj poduzeća	1126	1126	1126	1126
**. Korelacija značajna pri razini signifikantnosti 0.01.					

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Prvi model koji će se ispitati regresijskom analizom dan je u sljedećem obliku:

Razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice (BTD) = $\beta_0 + \beta_1 \times \text{ROA} + \beta_2 \times$ koeficijent zaduženosti + $\beta_3 \times$ veličina poduzeća

Tablica 7 pokazuje da postoji velika pozitivna korelacija između promatranih varijabli s obzirom da je koeficijent korelacije 0,701. Modelom je protumačeno 49,1% sume kvadrata odstupanja BTD-a od prosjeka. Također, Durbin-Watson iznosi 1,786 što je približno 2 kao kontrolnoj mjeri, pa se može zaključiti kako ne postoji problem autokorelacije reziduala.

Tablica 7. Osnovni podaci ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti i veličini poduzeća

Pregled modela ^b				
Koeficijent korelacije	Koeficijent determinacije	Korigirani koeficijent determinacije	Standardna greška	Durbin-Watson
.701 ^a	0.491	0.489	3.514	1.786
a. Nezavisne varijable: veličina poduzeća , pokazatelj zaduženosti, povrat na imovinu				
b. Zavisna varijabla:razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice – BTD				

Tablica 8 prikaz je Anova testiranja kojim se donosi zaključak o značajnosti ispitanog modela. Sukladno podacima iz tablice može se zaključiti kako je navedeni model statistički značajan, s obzirom da je signifikantnost modela manja od 5% i iznosi približno 0,0000.

Tablica 8. Tablica ANOVA ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti i veličini poduzeća

ANOVA ^a					
	Zbroj kvadrata odstupanja	Stupnjevi slobode	Sredina kvadrata odstupanja	F omjer	Signifikantnost
Između uzoraka	13352.472	3	4450.824	360.477	.000 ^b
Unutar uzoraka	13853.375	1122	12.347		
Ukupno	27205.847	1125			
a.Zavisna varijabla:razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice - BTD					
b. Nezavisne varijable: veličina poduzeća , pokazatelj zaduženosti, povrat na imovinu					

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

U nastavku su prikazane vrijednosti ocijenjenih parametara regresije, standardne greške, empirijski t-omjeri i statistika kolinearnosti.

Dobiveni model poprima oblik:

$$\hat{y}_i = 1,001 - 0,892x_{1i} + 0,087x_{2i} - 0,057x_{3i} \quad (5)$$

Tablica 9 pokazuje ocjenu koeficijenata uvrštenih u model, te se zaključuje kako pri razini signifikantnosti od 5 i 10% jedina statistički značajna varijabla je povrat na imovinu, što znači da će pod utjecajem promjene pokazatelja kao nezavisne varijable za 1 jedinicu doći do promjene BTD-a kao zavisne varijable. U ovom slučaju, kada se povrat na imovinu poveća za 1 razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice smanji se za 0,705. Ostale varijable nisu statistički značajne.

Prema vrijednostima tolerancije i VIF-a problem multikolinearnosti za testirani model ne postoji jer su dobivene vrijednosti za toleranciju veće od kontrolne 20 i manje od kontrolne 5 vrijednosti za VIF.

Tablica 9. Ocjenjeni linearni regresijski model ovisnosti BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti i veličini poduzeća

Koeficijenti ^a						
	Nestandardizirani koeficijenti		Standardizirani koeficijenti	T	Sig.	Statistika kolinearnosti
	B	Standardna greška	Beta			Tolerancija
(Konstantni član)	1.001	1.611		0.621	0.535	
Povrat na imovinu	-0.892	0.029	-0.705	-30.995	0	0.876
Pokazatelj zaduženosti	0.087	0.251	0.007	0.347	0.729	0.988
Veličina poduzeća	-0.057	0.096	-0.014	-0.593	0.553	0.867

a. Zavisna varijabla: razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice – BTD

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Naknadnom testiranju dodana je kvalitativna varijabla, tj. djelatnost poduzeća kroz dummy varijable u obliku 3 varijable za 4 sektora prema pravilu kodiranja i kreiranja dummy varijabli. U nastavku su rezultati testiranja.

Model glasi:

Razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice (BTD) = β_0 + β_1 x ROA + β_2 x koeficijent zaduženosti + β_3 x veličina poduzeća + β_4 x djelatnost

Uvrštavanjem djelatnosti kao četvrte neovisne varijable dobije se sljedeći rezultat istraživanja.

Tablica 10 pokazuje da postoji velika pozitivna korelacija između promatranih varijabli s obzirom da je koeficijent korelacije 0,701. Modelom je protumačeno 49,1% sume kvadrata odstupanja BTD-a od prosjeka. Također, Durbin-Watson iznosi 1,785 što je približno 2 kao kontrolnoj mjeri, pa se može zaključiti kako ne postoji problem autokorelacije reziduala.

Tablica 10. Osnovni podaci ocjene regresijskog modela ovisnosti BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i djelatnosti

Pregled modela ^b				
Koeficijent korelacije	Koeficijent determinacije	Korigirani koeficijent determinacije	Standardna greška	Durbin-Watson
.701 ^a	0.491	0.488	3.519	1.785
a. Nezavisne varijable: veličina poduzeća , pokazatelj zaduženosti, povrat na imovinu, sektor A,sektor B, sektor C				
b. Zavisna varijabla:razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice – BTD				

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Izvršenim testiranjem Anova prema **tablici 11** donosi se zaključak o značajnosti modela, prema čemu je ovaj model statistički značajan, s obzirom da je signifikantnost modela približno 0,000 što je manje od postavljenih 5%.

Tablica 11. Tablica ANOVA ocijene regresijskog modela ovisnosti BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i djelatnosti

ANOVA ^a					
	Zbroj kvadrata odstupanja	Stupnjevi slobode	Sredina kvadrata odstupanja	F omjer	Signifikantnost
Između uzoraka	13356.312	6	2226.052	179.7	.000 ^b
Unutar uzoraka	13849.357	1118	12.388		
Ukupno	27205.668	1124			

a.Zavisna varijabla:razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice - BTD

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

U nastavku su prikazane vrijednosti ocijenjenih parametara regresije, standardne greške, empirijski t-omjeri i statistika kolinearnosti.

Dobiveni model poprima oblik:

$$\hat{y}_i = 0.696 - 0,892x_{1i} + 0,095x_{2i} - 0,052x_{3i} + 0,158x_{4i} + 0,260x_{5i} + 0,210x_{6i} \quad (6)$$

Nadalje, **tablica 12** sadrži podatke o ocjeni koeficijenta u ispitanom modelu, te se donosi zaključak kako pri razinama signifikantnosti od 5 i 10 % jedini statistički značajna varijabla je povrat na imovinu. Prema tome, promjena razine profitabilnosti poduzeća utjecat će na veću razliku računovodstvene dobiti i porezne osnovice što u konačnici može utjecati na manju razinu kvalitete dobiti. U ovom slučaju, kada se povrat na imovinu poveća za 1 razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice smanji se za 0,705 Ostale varijable modela nisu statistički značajne i ne utječu na promjenu zavisne varijable.

Provedenim testiranjem potvrđeno je nepostojanje problema multikolinearnosti prema pokazateljima tolerancije I VIF-a koji su prema kontrolnim vrijednostima veće od 20 za toleranciju te manje od 5 za VIF.

Tablica 12. Ocijenjeni linearni regresijski model ovisnosti BTDa o profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i djelatnosti

Koeficijenti ^a							
	Nestandardizirani koeficijenti		Standardizirani koeficijenti	t	Sig.	Statistika kolinearnosti	
	B	Standardna greška	Beta			Tolerancija	VIF
(Konstantni član)	0.696	1.741		0.400	0.689		
Povrat na imovinu	-0.892	0.029	-0.705	-30.920	0.000	0.875	1.142
Pokazatelj zaduženosti	0.095	0.252	0.008	0.376	0.707	0.984	1.016
Veličina poduzeća	-0.052	0.097	-0.012	-0.531	0.596	0.844	1.185
Sektor 1	0.158	0.765	0.005	0.207	0.836	0.703	1.423
Sektor 2	0.261	0.468	0.025	0.559	0.576	0.221	4.534
Sektor 3	0.210	0.457	0.021	0.460	0.646	0.214	4.676
a.Zavisna varijabla:razlika računovodstvene dobiti i porezne osnove - BTB							

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Prethodnim regresijskim modelima analiziran je utjecaj zaduženosti, profitabilnosti i veličine poduzeća na BTB.

Naknadnim testiranjem izvršeno je testiranje ovisnosti **varijable kvalitete dobiti** o promjenama nezavisnih varijabli pa tako ovaj model regresije ima sljedeći oblik:

$$\text{Kvaliteta dobiti} = \beta_0 + \beta_1 \times \text{BTD} + \beta_2 \times \text{ROA} + \beta_3 \times \text{koeficijent zaduženosti} + \beta_4 \times \text{veličina poduzeća}$$

Tablicom 13 prikazani su osnovni podatci testiranog modela, pri čemu je prisutna slaba pozitivna veza između varijabli, te je protumačenost modela 7,1% sume kvadrata odstupanja kvalitete dobiti od prosjeka. Durbin-Watson je približno 2 stoga nema autokorelacije reziduala.

Tablica 13. Osnovni podaci ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i kvaliteti dobiti

Pregled modela ^b				
Koeficijent korelacije	Koeficijent determinacije	Korigirani koeficijent determinacije	Standardna greška	Durbin-Watson
.267a	.071	.068	.311	2.004
a. Nezavisne varijable: veličina poduzeća, pokazatelj zaduženosti, povrat na imovinu, BTD				
b. Kvaliteta dobiti				

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Tablica 14 Anova rezultata ocijenjenog regresijskog modela pokazuje statističku značajnost modela. Pri razini signifikantnosti od 5% regresijski je model statistički značajan, s obzirom da je signifikantnost modela približno 0,000.

Tablica 14. Tablica ANOVA ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i kvalitete dobiti

ANOVA ^a					
	Zbroj kvadrata odstupanja	Stupnjevi slobode	Sredina kvadrata odstupanja	F omjer	Signifikantnost
Između uzoraka	7.920	4	1.980	20.440	,000b
Unutar uzoraka	103.455	1068	0.097		
Ukupno	111.374	1072			
a.Zavisna varijabla:kvalitet a dobiti					
b. Nezavisne varijable: veličina poduzeća, pokazatelj zaduženosti, povrat na imovinu, BTD					

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

U nastavku su prikazane vrijednosti ocijenjenih parametara regresije, standardne greške, empirijski t-omjeri i statistika kolinearnosti.

Dobiveni model poprima oblik:

$$\hat{y}_i = 0,394 + 0,0001011x_{1i} + 0,0003709x_{2i} + 0,185x_{3i} - 0,023x_{4i} \quad (7)$$

Tablica 15 sadrži podatke o ocjeni koeficijenta u ispitanom modelu, te se donosi zaključak kako pri razinama signifikantnosti od 5 i 10 % statistički značajne varijable su koeficijent zaduženosti i veličina poduzeća. Prema tome, promjena zaduženosti poduzeća i veličine utjecat će na promjenu kvalitete dobiti. U ovom slučaju, kada se koeficijent zaduženosti poveća za 1 posto kvaliteta dobiti se smanjuje zbog rasta pokazatelja ACCR kojim je mjerena kvaliteta dobiti, a koji raste za 0,185. Kod veličine poduzeća, kada veličina raste za 1 kvaliteta dobiti raste za 0.023 što ukazuje da veća poduzeća imaju manju kvalitetu dobiti. Ostale varijable modela nisu statistički značajne i ne utječu na promjenu zavisne varijable pri razini signifikantnosti od 5 i 10%.

Problem multikolinearnosti također je ispitan, te prema rezultatima tolerancije i VIF-a multikolinearnosti nema.

Tablica 15. Ocijenjeni linearni regresijski model ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća, djelatnosti i kvaliteti dobiti

Koeficijenti ^a							
	Nestandardizirani koeficijenti		Standardizirani koeficijenti	T	Sig.	Statistika kolinearnosti	
	B	Standardna greška	Beta			Tolerancija	VIF
(Konstantni član)	.394	.146		2.698	.007		
BTD	.0001011	.003	.002	.038	.970	.504	1.983
Povrat na imovinu	.0003709	.003	.005	.106	.915	.467	2.143
Pokazatelj zaduženosti	.185	.022	.244	8.236	.000	.988	1.012
Veličina poduzeća	-.023	.009	-.082	-2.589	.010	.863	1.158
a.Zavisna varijabla:kvaliteta dobiti							

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Prethodno testiranom modelu u kojem je varijabla kvalitete dobiti zavisna varijabla sada je dodan i utjecaj djelatnosti poduzeća.

Testiranjem prema **tablici 16** je pokazana slaba pozitivna veza između varijabli, modelom je protumačeno 7,4% sume kvadrata odstupanja kvalitete dobiti od prosjeka. Durbin-Watsonovim testom zaključuje se kako nema autokorelacije reziduala.

Tablica 16. Osnovni podaci ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća, djelatnosti i kvaliteti dobiti

Pregled modela ^b				
Koeficijent korelacije	Koeficijent determinacije	Korigirani koeficijent determinacije	Standardna greška	Durbin-Watson
,273 ^a	.074	.070	.311	2.003
a. Nezavisne varijable: BTD, veličina poduzeća, pokazatelj zaduženosti, povrat na imovinu, sektor 1, sektor 2, sektor 3				
b. Zavisna varijabla: kvaliteta dobiti				

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Tablica 17 testiranja regresijskog modela pokazuje da je model statistički značajan te je njegova signifikantnost približno 0,000 što je manje od postavljenje razine signifikantnosti od 5%.

Tablica 17. Tablica ANOVA testiranja ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i djelatnosti

ANOVA ^a					
	Zbroj kvadrata odstupanja	Stupnjevi slobode	Sredina kvadrata odstupanja	F omjer	Signifikantnost
Između uzoraka	8.276	7	1.182	12.203	,000b
Unutar uzoraka	103.088	1064	.097		
Ukupno	111.364	1071			
a. Zavisna varijabla: kvaliteta dobiti					
b. Nezavisne varijable: BTD, veličina poduzeća, sektor 2 pokazatelj zaduženosti, sektor 1, povrat na imovinu, sektor 3					

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

U nastavku su prikazane vrijednosti ocijenjenih parametara regresije, standardne greške, empirijski t-omjeri i statistika kolinearnosti.

Dobiveni model poprima oblik:

$$\hat{y}_i = 0,370 + 0,0001262x_{1i} + 0,0004507x_{2i} + 0,184x_{3i} + 0,127x_{4i} + 0,018x_{5i} + 0,029x_{6i} - 0,023x_{7i} \quad (8)$$

Unutar **tablice 18** prikazani su koeficijenti ocijenjenog modela. Varijable BTD-a, povrata na imovinu i djelatnosti pri razini signifikantnosti od 5 i 10% nisu statistički značajne. Međutim, značajna je varijabla pokazatelja zaduženosti te veličine poduzeća. U ovom slučaju, kada se koeficijent zaduženosti poveća za 1 kvaliteta dobiti mjerena ACCR-om se mijenja za 0,184. Porast pokazatelja ACCR označuje smanjenje kvalitete dobiti. Također, promjena veličine poduzeća statistički značajno utječe na promjenu zavisne varijable kvalitete dobiti na način da se pri promjeni veličine poduzeća zavisna varijabla, kvaliteta dobiti mijenja za 0,023 tj kvaliteta dobiti se smanjuje pod utjecajem povećanja veličine poduzeća. Ostale varijable nisu statistički značajne. Problem multikolinearnosti u ovom modelu ne postoji s obzirom na vrijednosti tolerancije i VIF-a koji su unutar kontrolnih vrijednosti.

Tablica 18. Ocijenjeni linearni regresijski model ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u o profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća, i djelatnosti

Koeficijenti ^a							
	Nestandardizirani koeficijenti		Standardizirani koeficijenti	T	Sig.	Statistika kolinearnosti	
	B	Standardna greška	Beta			Tolerancija	VIF
(Konstantni član)	.370	.175		2.113	.035		
BTD	.0001262	.003	.002	.047	.962	.504	1.983
Povrat na imovinu	.0004507	.003	.006	.129	.897	.466	2.145
Pokazatelj zaduženosti	.184	.023	.243	8.175	.000	.984	1.016
SEKTOR 1	.127	.100	.066	1.262	.207	.320	3.127
SEKTOR 2	.018	.085	.027	.209	.834	.054	18.592
SEKTOR 3	.029	.085	.044	.342	.733	.052	19.154
Veličina poduzeća	-.023	.009	-.083	-2.579	.010	.847	1.180

a.Zavisna varijabla:kvaliteta dobiti

Izvor: Rad autorice na uzorku iz baze podataka Amadeus

Na temelju provedene regresijske analize ispitivanjem promjena varijable kvalitete dobiti pod utjecajem promjena nezavisnih varijabli te uključivanjem dummy varijabli, ne može se prihvatiti postavljena hipoteza H1: Veća razlika računovodstvene dobiti i porezne osnovice utječe na manju kvalitetu financijskih izvještaja.

Ovim istraživanjem obuhvaćene su i 3 teorijske pretpostavke koje su postavljene kao hipoteza nagradnih ili bonus planova, hipoteza zaduženosti te hipoteza političkih troškova u vidu utjecaja na kvalitetu dobiti. Prema već dobivenim tablicama donosi se zaključak za ostale 3 postavljene hipoteze.

Na temelju provedenog istraživanja na poduzećima uzetim u uzorak zaključuje se kako druga hipoteza **ne može biti prihvaćena** zbog toga što razina profitabilnosti poduzeća nije **povezana** s manjom kvalitetom financijskih izvještaja. Iako se manipulacijama obračunskim veličinama mogu prikazati iskrivljene financijske informacije i utjecati na visinu neto dobiti poduzeća te menadžeri lakše ostvariti svoje ciljeve, na temelju uzetog uzorka nema utjecaja na kvalitetu izvještaja. Također dodavanjem dummy varijabli situacija se ne mijenja.

Treća promatrana hipoteza odnosi se na **povezanost** zaduženosti poduzeća s kvalitetom financijskih izvještaja. Provedenim istraživanjem na uzorku poduzeća dobiven je podatak kako će pri razini signifikantnosti od 5% promjena koeficijenta zaduženosti za 1 posto **utjecati** na promjenu kvalitete dobiti mjerenu ACCR pokazateljem koji porastom ukazuje na manju kvalitetu dobiti, što je u ovom slučaju za 0.184, stoga se postavljena hipoteza **prihvaća**. Na osnovi potvrđene hipoteze može se iznijeti zaključak kako je cilj menadžera izabrati onu računovodstvenu politiku koja će pokazati što niži pokazatelj zaduženosti kako bi omogućila realizaciju dužničkih ugovora. Približna vrijednost promjene varijable kvalitete dobiti vidljiva je i kod uvrštavanje dummy varijabli, te će se kvaliteta dobiti promijeniti za 0,184 kod uključivanja dummy varijabli.

Posljednja hipoteza veličine poduzeća ispituje utječe li veličina poduzeća te je li ona **povezana** s kvalitetom financijskog izvještavanja. Dobiveni rezultati pokazuju kako utjecaj varijable veličine poduzeća daje promjenu zavisne varijable, kvalitete dobiti, kada se veličina poduzeća mijenja. U uzetom uzorku kvaliteta dobiti mjerena ACCR pokazateljem kojim se smanjenje kvalitete dobiti iskazuje porastom pokazatelja u ovom slučaju mijenja tj., manja je za 0.023 jedinice i kada je model bez utjecaja varijable djelatnosti i kada je djelatnost uključena u model. Zaključuje se kako će zbog mogućnosti nastanka dodatnih troškova u obliku poreza nametnutih od strane države poduzeća biti spremna manipulirati veličinom

poduzeća kroz iskazivanje pogrešnih karakteristika veličine (ukupna imovina, broj zaposlenih i ukupni prihodi) kako bi izbjegla plaćanje dodatnih troškova što će utjecati na smanjenje kvalitete dobiti, te se navedena hipoteza **može prihvatiti**.

5. ZAKLJUČAK

Računovodstvene informacije ključne su i nužne kako bi poduzeća opstala na tržištu, tj. neophodne su za kvalitetno poslovno upravljanje. Usporedba računovodstvenih informacija na međunarodnoj razini danas je neophodna stoga je važno kako je regulirana zakonska regulativa države u kojoj poduzeće posluje, ali i usklađenje nacionalnih standarda sa međunarodnim.

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi vezu razlike dobiti i računovodstvene osnovice sa kvalitetom dobiti. Dobiveni rezultati modela bili su statistički značajni, ali ne i koeficijenti testiranih varijabli pa se tako nisu podudarali sa očekivanim rezultatima i postavljenim hipotezama kod utjecaja razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice na kvalitetu dobiti. Dosadašnja istraživanja pokazala su obrnuto proporcionalnu vezu BTD-a sa kvalitetom dobiti što na promatranom uzorku ovog istraživanja nije prihvaćeno putem hipoteze H1. Naime, u ovo istraživanje bila su uključena različita poduzeća, iz različitih sektora djelatnosti i različitih karakteristika poduzeća, stoga je postojala mogućnosti odbacivanja postavljenih hipoteza. Također, pretpostavka odbacivanja hipoteza je da promatrano tržište u promatranoj godini nije bilo tržišno orijentirano te da se radi o tržištu nesavršene konkurencije. Osim toga, promatrajući poduzeća po sektorima djelatnosti uključujući dummy varijable, nisu se dobili drugačiji rezultati. Jedina značajna varijabla za utjecaj na BTD bila je povrat na imovinu-ROA.

Daljnijim testiranjem postavljenih hipoteza dobiveni su statistički značajni modeli za utjecaj BTD-a, razine profitabilnosti, zaduženosti, veličine poduzeća i djelatnosti na promjenu kvalitete dobiti gdje je kvaliteta dobiti mjerena ACCR pokazateljem koji pokazuje manju kvalitetu dobiti kada je vrijednost pokazatelja veća, pri čemu se vrijednost kreće od 0 do 1. Rezultat testiranja za varijablu profitabilnosti mjerenu povratom na imovinu nije statistički značajan. S druge strane, promjena kvalitete dobiti bila je obrnuto proporcionalna s varijablom zaduženosti te veličinom poduzeća prema čemu je donesen zaključak kako povećanje zaduženosti i veličine za 1 ima utjecaj na povećanje pokazatelja ACCR što dovodi do promjene kvalitete dobiti u vidu njezina smanjenja. U konačnici se na promatranom uzorku donosi zaključak kako se prva postavljena H1 hipoteza se zbog neznačajnosti utjecaja BTD-a na kvalitetu dobiti **odbacuje**.

Ostale 3 teorijske hipoteze u istraživanju pokazuju kako se na osnovi provedenog istraživanja može zaključiti da će u svrhu ostvarivanja mogućnosti na dodatna zaduženja menadžeri biti voljni prikazati manji koeficijent zaduženosti, što će kroz povećanje ACCR pokazatelja utjecati na manju kvalitetu dobiti. Dok će s druge strane velika poduzeća nastojati prikazati iskrivljene informacije u financijskim izvještajima i time utjecati na kvalitetu dobiti u cilju plaćanja manjih državnih nameta. **Hipoteze H3 i H4 se potvrđuju.**

Zaključno se **ne mogu** potvrditi sve postavljene hipoteze, s obzirom na to da nisu svi promatrani i testirani pokazatelji značajni u vidu utjecaja na pokazatelj ACCR kojim je mjerena kvaliteta dobiti.

6. SAŽETAK

Brojni su ekonomski analitičari istraživajući željeli razviti jedinstven pokazatelj za ukupni izračun uspješnosti poslovanja, ali i danas je u najvećem dijelu korištena analiza pokazatelja poslovanja za koji se pretpostavlja kako pokazuju uspješnost poslovanja.

Istraživanja na temu razlike računovodstvene dobiti i porezne osnovice sve su češće predmetom istraživanja zbog razlika u poreznim i računovodstvenim sustavima država i nemogućnosti usporedbe financijskih izvještaja na međunarodnoj razini. Međutim, zbog postojanja asimetrije informacija, nastale suprotstavljenim interesima principala i agenta vrlo će često doći do manipuliranja u financijskim izvještajima.

Globalizacijom tržišta došlo je do potrebe za upotrebom istog seta računovodstvenih politika i standarda međutim, u svrhu ostvarenja vlastite koristi od strane menadžera, te općenito pretpostavke kako će veća poduzeća htjeti prikazati manju dobit i tako platiti manje poreza jasna je činjenica kako će se stavkama za obračun pokazatelja nastojati manipulirati. Manipulacije su kroz kreativno računovodstvo početno trebale olakšati fer prikaz financijskog stanja poduzeća, međutim sve su više korištene kao ilegalne manipulacije na bilančnim stavkama u svrhu namjernog prikazivanja iskrivljenih financijskih izvještaja.

7. SUMMARY

Many economists have wanted to develop a unique indicator for total business performance calculation, but today, most of the time, the analysis of business indicators that should show business success.

Investigations on the book and tax differences are more often subject of the investigation due to differences in tax and accounting systems. However, due to the asymmetry of information generated by opposing principal and agent interests, financial statements will often contain manipulations.

Market globalization required the use of the same set of accounting policies and standards, however, in order to gain the benefit of the managers themselves, and the general assumption that larger businesses would want to show lower profit and thus pay less taxes, it is clear that the management will try to manipulate with the accruals. Legal manipulations initially were supposed to help to facilitate a fair view of the financial state of the enterprise, however, they are increasingly used as illegal manipulation on balance items for the purpose of displaying curved financial statements.

LITERATURA

Knjige, članci, studije i Zakoni:

1. Bakran, D., Gulin, D., Milčić I.,(2016): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, RiF Zagreb
2. Belak, V. (2006): Profesionalno računovodstvo prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima, Zgombić i Partneri, Zagreb
3. Belak, V. (2011): Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo: Borba protiv prijevare, EDIT d.o.o., Zagreb
4. Belak, V., Aljinović-Barać, Ž., (2008): Tajne tržišta kapitala, Zagreb: Belak Excellens
5. Bešvir, B. (2007): Otkrivanje prijevara i pogrešaka u postupku revizije financijskih izvještaja, RRIF, 10/2007
6. Brkanić, V. (2016): Hrvatski računovodstveni sustav : HSFI, MSFI, MRS, Tumačenja i ZOR s komentarom (službeni i pročišćeni tekstovi za Hrvatsku), Zagreb, RRiF-plus
7. Cirkveni Filipović, T. (2016): Hrvatski računovodstveni sustav, Knjiga III. iz ciklusa, Računovodstvo poduzetnika, 7 izdanje, RRIF, Zagreb
8. Filipović, I., (2009): Revizija, Sinergija, Zagreb
9. Gulin, D. (2001): Računovodstvo trgovačkih društava uz primjenu Međunarodnih računovodstvenih standarda i poreznih propisa, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
10. Jackson, M.,(2009): Book-Tax Differences and Future Earnings Changes, Journal of American Taxation Association, Vol. 37, No. 2, 2015,
11. Kieso, D.E., Weygandt, J.J. (1986): Intermediate accounting, John Wiley & Sons Australia, Limited
12. Klikovac, A. (2008): Financijsko izvještavanje u Europskoj uniji, Mate, Zagreb
13. Lev, B., Nissim D.,(2004): Taxable Income, Future Earnings, and Equity Values. The Accounting Review: October 2004, Vol. 79, No. 4
14. Mills, F.L., Newberry, K.J.,(2001): The Influence of Tax and Nontax Costs on Book-Tax Reporting Differences: Public and Private Firms. The Journal of the American Taxation Association: Spring 2001, Vol. 23, No. 1
15. Narodne novine, (2015): Hrvatski standardi financijskog izvještavanja, Narodne, Novine, Zagreb, broj 86/15

16. Narodne novine, (2009): Međunarodni standardi financijskog izvještavanja, Zagreb, Narodne Novine, broj 140/06, 136/09
17. Narodne novine, (2017): Pravilnik o porezu na dobit, Narodne Novine, Zagreb, broj 177/04, 90/05
18. Narodne novine, (2016): Pravilnik o razvrstavanju poslovnih subjekata prema Nacionalnoj klasifikaciji, Narodne Novine, Zagreb, broj 58/07, 72/07
19. Narodne novine, (2015): Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja, Narodne Novine, Zagreb, broj 96/15
20. Narodne novine, (2017): Zakon o porezu na dobit, Narodne Novine, Zagreb, br. NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12, 148/13, 143/14, 50/16, 115/16
21. Narodne novine, (2015): Zakon o računovodstvu, Narodne Novine, Zagreb, br. 78/15, 134/15
22. Narodne novine, (2012): Zakon o reviziji, Narodne Novine, Zagreb, br. 146/05, 139/08, 144/1
23. Negovanović, M. (2011): Otkrivanje zlouporaba u financijskim izvještajima, RRiF, Zagreb
24. Pervan, I.,(2008): Korporativno izvještavanje, u Tipurić: Korporativno upravljanje, Sinergija, Zagreb 2008., str. 472.
25. Phillips, J.D. (2003): Corporate Tax-Planning Effectiveness: The Role of Compensation-Based Incentives. The Accounting Review: July 2003, Vol. 78, No. 3, str. 847-874.
26. Pivac, S. (2010): Statističke metode, Ekonomski fakultet, Split
27. Ramljak, B., Pavić, M. (2016): Izazovi računovodstvene profesije u budućem razdoblju, Računovodstvo, revizija i porezi u praksi, Udruga računovođa i financijskih djelatnika Split, str. 1-11
28. Rozga, A. (2006): Statistika za ekonomiste, Ekonomski fakultet, Split
29. Sever Mališ, S., Tušek B., Žager, L., (2012): Revizija, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
30. Šodan, S. (2014): Modeliranje utjecaja računovodstva fer vrijednosti na kvalitetu objavljenih financijskih performansi, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet, Split
31. Šodan, S. (2012) Book - Tax Differences and Companies' Financial Characteristics, The Case of Croatia, The Bussines Review, Cambridge, vol. 19, Summer edition
32. Tipurić, D. (2008): Korporativno upravljanje, Sinergija nakladništvo, Zagreb

33. Zelenika, R. (2000.): Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka
34. Žager, K. (1999): Analiza financijskih izvještaja, Masmedia, Zagreb
35. Žager, K. (2017): Analiza financijskih izvještaja: načela, postupci, slučajevi ; treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb
36. Žager, L. (2006): Temeljni pokazatelji analize financijskih izvještaja, Računovodstvo i financije

Nastavni materijali:

37. Aljinović Barać, Ž. (2016.): Računovodstvo novčanih tokova, autorski nastavni materijali, Ekonomski fakultet u Splitu, Split
38. Bartulović, M. (2013.): Regulatorni okvir financijskog izvještavanja, nastavni materijal, Sveučilište u Splitu
39. Pervan, M.,(2016.): Mikroekonomija III, nastavni materijali uz predavanja, Ekonomski fakultet, Split
40. Pivac, S. (2010.): Statističke metode, autorski nastavni materijali, Ekonomski fakultet u Splitu, Split
41. Ramljak, B. (2012.): Računovodstvo, autorski nastavni materijali, Ekonomski fakultet u Splitu, Split
42. Šodan, S. (2016.): Računovodstvo novčanih tijekova, autorski nastavni materijali, Ekonomski fakultet u Splitu, Split
43. Šodan, S., (2015.): Financijska analiza poslovanja, nastavni materijal, Sveučilište u Splitu

Izvori s Interneta:

44. FINA (2018): Obavijest za obveznike predaje godišnjih financijskih izvještaja za statističke I druge potrebe za 2017. godinu, [Internet], raspoloživo na www.fina.hr [03.07.2018.]

POPIS PRILOGA

Popis slika:

Slika 1: Prikaz izračuna porezne osnovice

Slika 2: Agencijski odnos

Slika 3. Dijagram rasipanja između varijabli x i y s ucrtanim regresijskim pravcem

Popis grafikona:

Graf 1: Prikaz strukture djelatnosti

Graf 2: Struktura djelatnosti po sektorima djelatnosti

Graf 3: Struktura dobiti prije poreza

Popis tablica

Tablica 1: Klasifikacija poduzetnika

Tablica 2: Poduzeća prema djelatnosti

Tablica 3: Djelatnost po sektorima

Tablica 4: Poduzeća prema dobiti prije poreza

Tablica 5: Tablica 5. Srednje vrijednosti i mjere disperzije

Tablica 6: Tablica 6. Pearsonov koeficijent korelacije

Tablica 7: Osnovni podaci ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća

Tablica 8: Tablica ANOVA ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća

Tablica 9: Ocijenjeni linearni regresijski model BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća

Tablica 10: Osnovni podaci ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i djelatnosti

Tablica 11: Tablica ANOVA ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i djelatnosti

Tablica 12 Ocijenjeni linearni regresijski model BTD-a o profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća, djelatnosti

Tablica 13: Osnovni podaci ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti i veličini poduzeća

Tablica 14: Tablica ANOVA ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti i veličini poduzeća

Tablica 15: Ocijenjeni linearni regresijski model ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti i veličini poduzeća

Tablica 16: Osnovni podaci ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i djelatnost

Tablica 17: Tablica ANOVA ocijenjenog regresijskog modela ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i djelatnost

Tablica 18: Ocijenjeni linearni regresijski model ovisnosti kvalitete dobiti o BTD-u, profitabilnosti, zaduženosti, veličini poduzeća i djelatnost